

גליון פ' לך לך תשפ"ד

אוצר "תהלות ישראל"

פנינים שנקלטו מתוך דברי הגה"צ דתהלות ישראל זצוקללה"ה (מתוך מה שכבר נדפס בספרים וקונטרסים, וגם מתוך שאר השיחות)

לתשומת לב הקוראים המאמרים על הפרשה או המועדים הם גם דברים כלליים שנוגעים תמיד ולכן אפשר וכדאי לקרוא גם אחרי הפרשה או המועד.

להערות ולתובנות לפנות בטלעפאן: 02-537-5704 פאקס: 02-650-1067 או בבהמ"ד "תהלות ישראל" רחוב יצחק נפתח 17 ירושלים ובארה"ב 917-873-1181 או 917-770-3678 < 1 < 4

לשמיעת שיעורי מורינו ורבינו זצוק"ל בקול תהלות ישראל 02-544-0-544 בארה"ב 718-770-3678 ובקול הלשון (מספר ישיר) 073-371-8064 ובארה"ב 718-521-5231

הערה כללית בנוגע לכל המאמרים
כדאי לקרוא כל המאמרים יותר מפעם א' כי בכדי שיהיו נקלטים ונוספים יותר לתוך הלב בכדי שזה ישיפע ויפעיל את המטרה לא די בקריאת הדברים פעם א' לבד וגם כי בפעם השנית מוטיבים הרבה דברים שלא מוטיבים בפעם הראשונה. וזאת למועדי שבלינות שנה החודשית נמצאים גם דברים שכבר היו בגלילות הישנים וגם דברים חדשים, אמנם גם הדברים הישנים הרבה מהם מחדש וקבלו פנים חדשות ולכן כדאי לקרוא עוד פעם גם את המאמרים הישנים, כי באלה הדברים מתקיים מה שאמרו חז"ל שדברי תורה כל זמן שראדם חוזר עליהם מוצא בהם טעם חדש, כפי שמעיד הנסיון בס"ד.

גליון השבוע - שנה י"ג גליון ג'

או צ ר ה פ ר ש ה

מה הסיבה לתכלית המאורעות האחרונות, ולמה אמרו חז"ל אין בן דוד בא אלא בהיסח הדעת, ולמה אין אנו מרגישים התעוררות לתיקון המעשים כראוי, ומה העיצה לכל זה, ובאיזה דרך נשיג את המטרה המבוקשת מאתנו משמים במצב כזה, ביאור מקיף על זה תמצא במאמר זה.

מאמר "ותרדמה ואימה גדולה נפלה על אברם" (ט"ו י"ב)

בפסוק (ט"ו י"ב) "ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה, חשכה גדולה, נופלת עליו" הנה רש"י פירש על "אימה חשיכה" שזה רמז לצרות וחושך של גליות עכ"ל, אמנם על התרדמה שנפלה עליו לא פירש רש"י כלום, ויש להבין כוונת הרמז על התרדמה הזאת.

ובכדי לבאר זה יש להקדים מה שאמרו חז"ל (סנהדרין צ"ז.) "אין בן דוד בא עד שיתייאשו מן הגאולה", ועוד מובא שם ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח וכו', והנה בפשטות הכוונה של היסח הדעת היינו מהגאולה שלא יחשבו ולא יחכו עוד על הגאולה.

אמנם ידוע מה שכתב הרמב"ם (מלכים פ"א א') שכל מי שאינו מאמין בביאת המשיח "או שאינו מחכה לביאתו הרי הוא כופר בתורה ובמשה רבינו", והנה מזה שהרמב"ם מוסיף "או שאינו מחכה לביאתו" שהרי הוא גם כן נחשב כופר, א"כ אם נאמר שלפני ביאתו יתייאשו ויסיחו דעת מהגאולה השלימה א"כ יוצא שהגאולה השלימה תהיה במצב שכל העולם יהיו ח"ו ככופרים ודבר כזה בודאי לא יעלה על הדעת, ועל כן אינו מובן כלל הכוונה בב' המאמרים האלו שאמרו חז"ל א שאין בן דוד בא עד שיתייאשו מהגאולה ב שמישיח יבא בהיסח הדעת וצריך ביאור.

אבל היום כבר נתגלה לנו הפירוש של היסח הדעת שהכוונה היא שהמצב יהיה היסח הדעת, לאו דווקא שבאמת יתייאשו מהגאולה השלימה ולא יחכו לביאת המשיח אלא שתהיה תרדימה ולכן אפילו אם אנחנו נאמר כל יום שאנחנו מאמינים ומחכים למשיח ויתכן שבעומק הלב הרי זה אמת בבחינת (שיר השירים ה' ב') אני ישנה ולבי ער (בעומק) בכל זאת נמצאים בתרדמה בלי דעת ובלי שימת לב לזה כי איננו מרגישים ומצפים לביאת המשיח ולגאולה השלימה בהרגשת וחצוניות לבנו.

וכמו אדם שנתנו לו זריקת הרדמה ואז הוא לא מרגיש כלום מה שנעשה עמו והוא כמעט כמו בן אדם מת אבל בכל זאת בעומק לבו במתחת הכרתו הרי הוא חי גמור ונמצא בתוכו כל ההרגשות כמו בן אדם חי אבל בהכרתו הרי הוא דומה לבן אדם מת, ועל כן יכול להיות מצב כזה שהאדם אומר שמחכה ומצפה וכו' ואינו יודע מה הוא אומר ולבו בל עמו, וזה המצב שמתחולל היום שאין את הרגשת הלב לא רק בדבר הזה של צפיה לגאולה השלימה אלא זה המצב של האדם בכל דבר ודבר שלבו בל עמו והוא מצב שמקיף את כל מעשיו של האדם, ואפילו מאלה שרצים תמיד לעשות מצוות ועוסקים באורייתא תדירא אבל הלב ישן, זה מצב של היסח הדעת ולא רק היסח הדעת אלא הרבה יותר גרוע, זה מצב של בלי הכרה.

ולכן זה מדאיג לא רק על עכשיו, אלא זה מדאיג גם על העתיד בשעה שכבר תהיה הכרזה שהמשיח בא אם גם אז ח"ו לא ירגישו ולא ישמעו את זה, ויהיו כאלה אנשים שאפילו אם ישמעו לא ישימו לב לזה, שום אדם לא חושב שלא ישמע את זה, אבל כמדומה לי שזה הפשט בגמרא שיהיה היסח הדעת שלא כל אחד ישמע וישם לב לקול שופרו של המשיח, ואיתא בחז"ל שקול השופר הזה הוא בא לקבץ את כל הגליות וכמו בימי משה רבינו שהיה מקהיל את הקהל בחצוצרות (במדבר י"ב) כמו כן הוא בשופרו של משיח ומי שלא ישמע או לא ישם לבו לקול השופר לא יזכה ח"ו להיות בתוך קיבוץ הגליות וישאר ח"ו בין העמים וכדו' (באיזה שהוא אופן שישאר מחוץ למחנה) שיהיו נאבדים לעולם ועד.

ויש להבין שזה קול השופר הוא לא כמו שאנחנו חושבים שיהיה קול שופר גשמי שממילא יהיה נשמע, אלא צריך שיהיה לאדם

א יש משל יפה על זה, יש בנינים גבוהים מאד ונכנסים לשם עופות, וכדי להבריח ולגרש את העופות יש איזו מכונה מיוחדת ששמים אותה על הגג והיא מגרשת את העופות, והדרך איך שהמכונה הזאת מגרשת את העופות היא שעושה רעש גדול מאוד וזה רעש כ"כ גדול שאוזן האדם לא מסוגל לקלוט אותו, כי אם האדם היה שומע את זה היה גורם חרשות וכמו שמצינו בגמ' שהצועק בקול באוזן של חבירו יכול לגרום לו שיעשה אותו חרש
א יש משל יפה על זה, יש בנינים גבוהים מאד ונכנסים לשם עופות, וכדי להבריח ולגרש את העופות יש איזו מכונה מיוחדת ששמים אותה על הגג והיא מגרשת את העופות, והדרך איך שהמכונה הזאת מגרשת את העופות היא שעושה רעש גדול מאוד וזה רעש כ"כ גדול שאוזן האדם לא מסוגל לקלוט אותו, כי אם האדם היה שומע את זה היה גורם חרשות וכמו שמצינו בגמ' שהצועק בקול באוזן של חבירו יכול לגרום לו שיעשה אותו חרש
2 עי' חדושי אגדות מהרש"א מה דאיתא בגמ' (סנהדרין צ"ז.) "ג' באין בהיסח הדעת משיח מציאה ועקרב" ופירש מהרש"א וז"ל כלל אלו הג' בענין זה לומר אם זכה ... יבא לו משיח בהסח הדעת של מציאה ששמחה וטובה

לפרענות שבאה על אומות העולם בכל זאת הרי זה בא לאזהרה עבורינו בני ישראל שנדאג גם כן מהפרענות שלא תבא עלינו ח"ו, כי כל מה שקורה בעולם הרי זה בשבילנו.

וזה מקרא מפורש בנביא (צפניה ז', ו' ז') שהקב"ה שולח קודם כל פורענויות לאומות העולם הרחוקים מבני ישראל כדי שייראו ויפחדו מזה בני ישראל ויתעוררו וישובו בתשובה, ואם לא מתעוררים הקב"ה שולח את זה למקומות יותר קרובים לבני ישראל, ואם לא מתעוררים שולח את זה ממש בתוך העיר שלנו בתוך ארצנו איפה שגרים יהודים, וכך כתוב בחז"ל.

הקב"ה מרחם עלינו ונותן לנו דוגמאות כדי להבין מזה שצריך להתעורר, הקב"ה נתן לנו עכשיו מצב כזה שכל מי שמתבונן וחושב קצת לא יוכל לתרץ לעצמו איך הוא לא התעורר ממצב כזה.

כתוב בסוף דניאל על המצב שלפני הגאולה השלימה (י"ב י') יִתְבַּרְרוּ וַיִּתְלַבְּנוּ וַיִּצְרְפוּ רַבִּים וְהַרְשִׁיעוּ רְשָׁעִים וְלֹא יִבְיִנוּ כָּל רְשָׁעִים וְהַמְשַׁפְּלִים יִבְיִנוּ ע"כ, יהיה מצב כזה שרבים ירשיעו לפני הגאולה ורק "המשכילים יבינו", ואיך יתכן שיהיה מצב כזה שרק המשכילים יבינו, אלא שההרגש לא יהיה מתפקד כלל כמו מת, וזה כמו בשעת ניתוח שמרדמים את ההרגש של האדם, ולכן רק המשכילים שילחמו נגד התרדמה הזאת הם אלה שיבינו.

אנו באמצע ניתוח לב קשה ומסובך וצריך רחמים גדולים לצאת חי מהניתוח הזה כי רבים יפלו בסכנה יותר מחמשים אחוז כן מזהיר אותנו הרופא הגדול ד' ית' ולכן ממילא רק מי שמשתמש בשכלו ינצל, ועל זה צועק הנביא (ישעי' מ"ב י"ח) "החרשים שָׁמְעוּ והעיוורים הִבִּיטוּ", מסבירים הספרי מוסר איך אומרים לחרש שישמע, אלא יש חרש כזה שאם ירצה יוכל לשמוע, רק שלא רוצה לשמוע, ויש עיוור שיוכל לראות מה שיש לפני עיניו אלא מפני שהוא לא שם לב הוא לא פותח את עיניו לכן הוא לא רואה, עליהם יש טענה ותביעה.

הנה כמו שכשאדם מאבד ההכרה ולוקחים אותו לבית חולים צריכים לטפל בב' עיניים, א'

לנסות להקיצו בכל מיני דברים ודרכים שיש להם שמסוגלים לעוררו מההתעלפות, ב' למצוא את הסיבה שגרמה את ההתעלפות ולטפל בה לרפאותה כי אם רק יעוררוהו וישלחו אותו הביתה ויאמרו שהוא כבר בסדר יהיו חייבים בנפשו כי יתעלף שוב ושוב עד שיסלקו את הסיבה כמובן.

כמו כן אנחנו וכל העולם היום חולי נפש (כמו שהרמב"ם קורא את זה (משנה תורה הל' דעות פ"א)) מעוררים אותנו מן השמים יום עם כל מיני רמזים ואסונות טבע והתנפלות משונאים ומחלות וכל מיני יסורים וכל זה להחזיר אותנו לדרך האמת להחזיר אותנו להקב"ה וא"כ למה אין אנו מבינים ומתעוררים לכך.

התשובה היא שאנו בתרדמה שנפלה עלינו אבל התביעה מאתנו היא למה לא מחפשים וחוקרים את הסיבה שגרמה לצרה לבוא ולמה ברגע שהצרה והפחד עוברים ולא קרה אסון גדול יותר מדאי או שנתרפא החולה מחוליו חוזרים הביתה ואומרים שכבר בסדר ואפשר להמשיך רגיל, וזה נובע שאנחנו לא מבינים שמבקשים מאתנו משהו כי לא עולה בדעתנו כלל שאנחנו לא בסדר, כל כך אנחנו בטוחים בעצמינו שאנחנו כמו שראוי להיות ושמרוצים מאתנו בשמים כי הלא אנחנו מרבים בתורה ומצות וחסד, זהו השגתינו היום, ואפילו שכל א' יודע שיש מה לתקן אבל מסתכלים על זה כדברים קטנים של "מהיכא תית" אבל לא מבינים שאנחנו חולים אנושים ברוחניות במחלה קשה מאוד בלבנו ומחינו שהם בכלל לא מתפקדים כמו שראוי להיות ללב יהודי ומח יִשְׁכַּל של יהודי.

אנחנו חיים בדיעות כוזבות ח"ו כלומר שכאשר קורה איזה אסון טבע או איזה רציחות אנחנו מבינים שהמחבלים גרמו את זה, וכמו כן מבינים שהטבע הוא זה שהביא שטפון (האריקאן, צונאמי) הר געש תאונת דרכים נוראה וכדו', ואנו מבינים גם כן שאמנם יש לנו בורא עולם גדול שהוא לא ינום ולא ישן "שומר ישראל" הוא משגיח עלינו מן החלונות ולא נותן להנזק להגיע אלינו אנו שמחים מאוד עם בוראינו הגדול שהוא הסינגור שלנו להצילנו מכל הלוחמים נגדו ונגדינו, ומרגישים ואומרים

היומי אנחנו נותנים קצת צדקה אנחנו מחניפים את ד' ית' מספיק כדי שיהיה מרוצה.

אבל יש בהשקפה זו טעות גדולה אלא הסברא היא דוקא בהיפוך שיש יותר לחשוש שהטענה עלינו יותר ממה שעליהם ודוקא אותנו רוצים לעורר כי אלה שכבר נתפסו באינטערנעט כבר מנותקים ומרוחקים הם ביותר ולכן על כל פנים כבר לא מתחשבים אתם כל כך בשמים* לדקדק עליהם על כל כחוט השערה ולא על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע כלפי מה שנוגע להכרעת כל העולם כולו ובפרט לגבי מה שנוגע לחבלי משיח וכדו', אבל אנחנו שאנו היותר מכובדים ויותר קרובים עלינו מסתכלים כל הזמן כי המקטרג אומר לבית דין של מעלה תראו איך נראים הבנים הצדיקים של ד' ית' זה מה שאין אנו רוצים להבין.

* אע"פ שבוודאי גם מעשיהם עושים רושם (כל זמן שלא יצאו מכלל ישראל שעדיין מאמינים אלא שיצרו מתגבר עליהם) למה שנוגע להם עצמם לעונשם ושכרם ובין במה שנוגע

תהלה לקל יש לנו על מי לסמוך ויש לנו גם שלוחים טובים ששומרים עלינו והם גבורים ושומרים מעולים הלא הם ארצה"ב והצבא של מדינת הערב רב אע"פ שהם שונאינו שונאי ד' והתורה (וגם אנו שונאים אותם ואנו לא ציונים) אבל בכל זאת "כשצריכים את הגנב מורידים אותו מן התליה ומשתמשים בו" סוף כל סוף יש להם צבא מצויין ושומרים טובים.

אבל אין אנו המשכילים שבסוף דניאל אין אנו מבינים שלא הטבע מביא אסונות ושטפונות, לא המחבלים מביאים סכנה לא ממשלת אמעריקא השומרים ולא הצבא של מדינת הערב רב, אנחנו לא רואים טוב כי הכו אותנו בסנוורים אנחנו עוורים וחרשים, הפסוק אומר שכשתיגיע זמן הגאולה השלימה יוכיח לנו ויראה לנו ד' ית' "ראו עתה כי "אני" "אני" הוא "אני אמית" ואחיה "מחצתי" ואני ארפא "ואין מידי מציל" אנו רואים ומבינים רק את האני של החלק השני "אני אחיה" "אני ארפא" לא רואים שגם אני ורק אני "מחצתי" הכיתי את העולם כדי לרמז לכם שהאב הוא ברוגז ובכעס ח"ו ולא מרוצה מאתנו.

הכלל הוא שד' ית' מראה פנים של כעס כדי שנתעורר כי ד' ית' רוצה שנשוב בתשובה ולכן לא נוגע בנפשות תחלה ואינו מתחיל בנזקים אלא קצת עושה לנו חיכוך כמו שאב שמעורר את בנו מהשינה לא נותן לו מכה על הפנים אלא קצת חיכוך ("א קיצל"), אבל אנשים לא מבינים את זה אלא חושבים שהרי הקב"ה הוא גבור חיל ולכן אם המכה באה ממנו אם כן היתה צריך להיות המכה יותר גדולה כי הגבור לא נותן חיכוך קטן ("א קיצעלע") אלא נותן סטירה חזקה שידעו מי הוא ויפחדו ממנו ולכן לא מייחסים כל החיכוכים (קיצעלעך) הקטנים לד"ה.

אמנם אנו צריכים לזכור הפסוק שאמר התינוק לר' יהושע בן חנניה (גיטין נ"ח.) בזמן שכולם שכחו את הפסוק הזה הוא זכר את הפסוק שכתוב (ישעי' מ"ב כ"ד) "מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים הלא ד' זו חטאנו לר' ולמה מכולם נשכח הפסוק, התיירוץ לזה נמצא בפסוק זה עצמו בסופו "ולא אָבו בדרכי הלוך" וגו' כשאין הרצון לילך בדרכי ד' ולהתעורר אזי

לכל הכלל בין להרע ולהוסיף חובה וחרון אף ובין להטיב להרבות זכות ושכר, אמנם במה שנוגע לענין חבלי משיח וגוג ומגוג והגאולה השלימה, זה נקבע בעיקר לפי הנהגת המעולים שבעם.

ה ועי' מה שכתב רש"י על הפסוק (דברים ל"ג ב') ואתא מרבבות קודש, לא כמלך בשר ודם שמראה כל כחו.

סיפור זה מובא בגמ' (גיטין נ"ח.) וז"ל מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים יפה עינים וטוב רואי וקוצותיו סדורות לו תלתלים הלך ועמד על פתח בית האסורים אמר (ישעי' מ"ב כ"ד) מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים ענה אותו תינוק ואמר הלא ד', זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכי הלוך ולא שמעו בתורתו אמר מובטחני בו שמורה הוראה בישראל העבודה שאיני אז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו אמרו לא זו משה עד שפדאו בממון הרבה ולא היו ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל ומנו רבי ישמעאל בן אלישע, עכ"ל.

בדרך שרוצה לילך מוליכין אותו ואז כאשר מופיעה התעוררות משמים הוא לא שומע את זה כלל מכיון שאינו רוצה בזה כי בחר לו דרך של שקר דרך של העולם הזה דרך שרוב או כל העולם היום הולכים בה דרך של רכישת עולם הזה וכבוד ולא לחיות עבור מטרת הרוחניות אלא למצוא חן בעיני הבריות ושיהיה מכובד בעיניהם וזה חשוב אצלו יותר ח"ו מלמצוא חן בעיני ד'.

על כל פנים יוצא שעלינו לשים ללבנו שלא הנחש נושך כמו שכתוב (קהלת י"א) "אם ישך הנחש בלא לחש" לא הערוד ממת אלא החטא ממית (ברכות ל"ג). אם מסתכלים כלפי מעלה ויודעים שהנשיכה באה מלמעלה ורק מלמעלה מד' ית' והוא משסה בנו את הכלב השחור המנבח ומפחיד את איראן וחבריו הוא מגרה בנו את הדוב כמו שכתוב (הושע י"ג ח') אמר ד' אפגשם כדוב שפול אקרע סגור לבם וגו'.

אנו צריכים לעזוב כל החיים השטותיים כי עוד מעט כל הגשמיות של העולם תתמוטט, ד' ית' מראה לנו דוגמא איך שברגע א' ח"ו אעלה בקרבך וכיליתך היו לא תהיה, לא ממשלת ארצה"ב תוכל להציל מידי ד' ית' ולא שום צבא בעולם, הקב"ה יראה לכל העולם שהוא לבד השליט וכולם בטלים כעפר ואפר, וכמו שהראה דוגמא קטנה שקרה בארצה"ב שטפון, נו איפה גבור החיל ממשלת אמעריקא "צור חסיו בו ... יקומו ויעזרוכם יהי עליכם סתרה" (דברים ל"ב ל"ז-ל"ח) עכשיו רואים ברור שהם לא יכולים לעזור כלום הם אבודים זה ממש צחוק שקצת מים ורוח, חזק יותר מכל הממשלה וכל נשקם וכל הטעכנאלאגיא שלהם הכל ליצנות, אבל מי שיודע שאפס זולתו כל דבר בין קטן בין גדול אינו מכח אחר ח"ו אלא ממנו הכל בכל מכל כל, כל נשימה ממנו, כמו שכתב הרמב"ן סוף פ' בא שמי שחושב שיש טבע ולא מאמין שהכל נס ואין שום טבע אין לו חלק בתורת משה ע"ש, מי שחי כך עם הקב"ה תמיד הוא יבין כל המז הוא לא עוור וחרש הוא שומע ומבין מה שמדבר ד'.

הבעל התניא מביא שכל מה שכתוב בגמ' (סוטה מ"ט): שיהיה לפני הגאולה כל המצב של עקבתא דמשיחא שאין דורש ואין מבקש וחוצפא יסגא, בן קם באביו בת באמה וכו' וכמו כן ענין היאוש והיסח הדעת מהגאולה השלימה אין הכוונה שכך צריך להיות ובתנאים הללו דוקא תבא הגאולה השלימה, אלא הכוונה שכך יהיה מצד הטבע אבל לא שאנחנו צריכים להשאר כך אלא אדרבה זה יהיה נעשה לנסיון בשבילנו, והמבוקש מאתנו לעת כזאת הוא להלחם נגד כל הטבעים האלו ולשבור את הקליפה, וכמו כן עלינו לשבור את הקליפה של היסח הדעת ויאוש מהגאולה השלימה ולכן הגמ' מודיעה לנו את כל זה, כדי שנדע מראש שנסיונות כאלה יהיו באחרית הימים בדור שלפני הגאולה השלימה.

ואע"פ שאנו אומרים בכל יום תוך י"ג

העקרים "אחכה לו בכל יום שיבא" וא"כ כל א' יודע בברור שאסור להתיימשך ולהסיח דעת מהגאולה השלימה אלא עליו לחכות כל יום על הגאולה השלימה ובלי זה חסר לו מה"ג עקרים, בכל זאת ראו חז"ל צורך בזה להודיענו את התמונה של המצב מכיון שטבע בני אדם הוא שכאשר רואים שכולם שהם כמוהו שומרי תורה ומצות בהידור נוהגים בצורה מסויימת אזי הרי הוא נעשה מושפע מהתנהגותם ועושה גם כן כמוהם ואע"פ שהוא יודע שצריך להיות אחרת בכל זאת הטבע הוא שהיחיד מתחשב עם הרבים ומבטל דעתו אליהם ואפילו כאשר הדבר נגד ההגיון בכל זאת הרי הוא סוגר את מחו ומחשבתו ואומר לעצמו שבודאי כולם יודעים יותר טוב ממנו שהרי הוא אדם יחיד והם רבים ואיך יתכן שכל הרבים טועים והוא שהוא יחיד יודע ומבין יותר טוב מהם, ומכיון שדבר כזה לחשוב שכל העולם או רובו טועים ורק הוא יודע ומבין את האמת, בהשקפה ראשונה ושטחית של האדם אין דבר כזה מתקבל על הדעת כי הרי זה נגד הטבע (וזה יכול להיות רק כאשר נפל על כולם איזו פצצה "כימית" שמבלבלת את הדעת והשכל והיות ולא שמע האדם שקרה דבר כזה) לכן אין לו האומץ וההעזה ללכת נגד רוחם של כל א' וא' ולהיות בודד בדיעותיו לכן הרי הוא מכניע את עצמו לכלל ההמון עם ומחליט בלבו שבודאי הוא זה שטועה והמח שלו מבולבל ואיננו מתפקד כראוי ולכן הוא רואה אחרת מכולם.

ומכיון שידעו חז"ל שכך הוא טבע האנשים כנזכר לכן הודיעו לנו חז"ל את כל זה שנדע שבאחרית הימים יקרה אסון כזה שתפול על העולם פצצה רוחנית שתבלבל את המחות ובכל זאת יהיה נעשה שינוי כזה מדרך הטבע שמי שלבו חזק עם ד' עם האהבה לד' לא תשפיע עליו הפצצה הנזכרת, וכווננו חז"ל בהודעה זו להקל מעלינו את הנסיון שנוכל לעשות כמו אברהם אבינו ע"ה שהיה א' בעולם שהכיר וחי עם האמת וכמו שכתוב (יחזקאל ל"ג כ"ד) אחד היה אברהם ודרשו חז"ל (בראשית רבה מ"ב ח') על הפסוק (י"ד י"ג) "אברהם העברי" שלכן נקרא בלשון זה ללמדנו כי כל העולם היו בעבר א' ואברהם היה בעבר השני נגד כל העולם.

ואין לשאול שאם הגמרא כבר מודיעה לנו את זה מראש א"כ יתבטל כל הנסיון והרי הכוונה מן השמים שיהיה לנו בזה נסיון ומבחן כדי לברר על ידי כן האם לבנו שלם עם ד' "הישכם אוהבים את ד' בכל לבבכם" (דברים י"ג ד'), והנה כל נסיון שעושים לאדם לא מודיעים לו את זה מראש אלא הרי זה בא בהפתעה באופן שלא היה מוכן לזה כי אם יתכונן לזה לכאורה כבר אין זה מבחן כלל.

אמנם התשובה לשאלה זו היא כפי שאנו רואים היום את מציאות הדברים שאע"פ שהודיעו לנו חז"ל את כל אלה בכל זאת כאשר הנסיון מופיע נשכח גם הגמ' הזאת מאתנו באופן שלא שמים לב לדברי הגמ' וכל כוונת חז"ל היתה לחזק את מי שילמד וישב בעיניו

פתוחות וידאג על שעה זו שלא יכשל אלא ילחם נגד זה ויחזיק את עצמו חזק אז כאשר יופיע המצב הנזכר יהיה לו כח ואומץ להלחם נגד זה, ולכן הגמ' מודיעה לנו שנדע על מה אנחנו צריכים לעבוד.

ויש לדעת שכאשר שורה בעולם מצב כזה שיש תרדימה גדולה כזאת מן השמים, יש לדעת ולהאמין כפי הכלל שתמיד כאשר ד' ית' שולח מכה לעולם הרי הוא משפיע להעולם יחד עם זה גם התרופה להמכה, וכמו שכתוב (ישעי' י"ט כ"ב) לגבי עשרת המכות במצרים שהיה "נגוף ורפוא" כלומר שיחד עם כל מכה הופיעה התרופה להמכה, והמצריים קלטו רק את המכה, ואת התרופה לקחו בני ישראל ולכן היתה כל מכה נגוף למצרים ורפוא לישראל, וכמו כן הרי זה תמיד שכאשר רואים שיורדת לעולם מכה יש גם הופעת רפואה בתוך הענין והיינו שבתוך כדי ההכאה והאסון והצרה חבוי ומכוסה בתוכה כח התעוררות בקול רעש גדול לתשובה ולתקון המעשים.

אמנם הקול הזה לא נשמע אלא לאלו שהם ראויים לקלוט אותו והיינו אותם שיושבים ומצפים כל הזמן מתי יזכו לתשובה שלימה וגם הם המחכים לביאת המשיח והגאולה השלימה שרוצים כבר את העולם הרוחני עולם התקון שיתגלה כבוד מלכותו עלינו ועל כל העולם כולו ורק אלו הם הנקראים מצפים לישועה מה שאין כן מי שמצפה לגאולת עצמו מצרותיו ויסוריו וזה כל המאיו ולא המטרה הרוחנית כנזכר עליו חל ההיסח הדעת ואטימית וסגירת מחו ואינו מתעורר ולא שומע כלל את קול הרעש הגדול ועל כל אלו חופפת סכנה עצומה שגם לא יזכו לשמוע קול שופרו של אליהו הנביא של בשורת הגאולה השלימה וכמו כן קול שופרו של משיח כי קולות שופרות אלו הם קולות רוחניים ומי שאינו רגיל לשים לבו לקול רוחני לא יהיה מסוגל גם אז לשמוע ולקלוט את קול השופר הנזכר שהוא קול רוחני בודאי.

ועל כן עלינו להבין שהסיבה שאנחנו לא מתעוררים כהיום מכל המאורעות שבאים לעורר אותנו בקול רעש גדול היא, מפני שלפי מעשינו והתנהגותנו, לבנו ומחננו שקוע בהבלי עולם הזה ורדיפת הכבוד ולבנות במה לעצמנו במקום לבנות מזבח ובית המקדש לד' ית' ולכן אין אנו ראויים לקלוט את קול השופר של התשובה שתוקעים לנו, והקליפה חוטפת את זה ומנסה לגזול את זה מאתנו, ולכן הקליפה מכסה את זה בתרדמה כזאת, זה מה שקורה, ולפי האמור מובן שיש אוצר גדול בתוך הכיסוי ובתוך התרדמה הזאת והאוצר הזה יתגלה למי שישבור את הקליפה הקשה של התרדמה הוא ימצא את האוצר שמה, כרצון הקב"ה וזה המטרה של זה.

אנחנו נמצאים עכשיו בזמן כזה, שמצד אחד זה פחד גדול שלא יתעורר קטרוג עלינו ח"ו שלא לזכות להיות מן הנגאלים בגאולה

השלימה, ומצד שני זה הזדמנות של עת רצון שמי שישבור את הקליפה יתעלה מאד מאד, וזה הברור הקשה שמופיע היום כפי שרמוז בסוף דניאל שפרשוה בספה"ק בדברי הפסוק שם במש"כ "יתבררו ויתלבנו ויצרפו" שיהיה צירוף וברור גדול, והברור הוא שלא נותנים מן השמים סיוע ולא עוזרים, שהמצב לא מכריח את האדם להתעורר אלא ניתנה לנו הבחירה חפשית אם נרצה נתעורר ואם לא לא, והאדם צריך להתעורר מעצמו, וזה שונה מהזמן שהיו לנו נביאים והיה לנו כל מיני התעוררות מן השמים והמנהיגים של העם היו מעוררים אותנו והיו עוזרים לנו להתעורר ע"י שהיו מפרשים לנו מה מבוקש מאתנו, ולכן זה לא היה עדיין 'ברור', ולמשל בשעה שאדם לומד מותר לחברו ולכולם לעזור לו ואפילו המלמד עצמו עוזר לו, אמנם בשעת הבחינה שום אחד מהם לא עוזר לו כי הוא צריך לעמוד בבחינה לבד כי אם לא זה לא בחינה.

ולכן מי שאינו מעורר את לבו לא יכול לתרץ ולהרגיע את עצמו בטענה ולומר הרי הרבנים לא מעוררים אותנו, אין התעוררות, מה אני יכול לעשות, אני לא אשם, כי זה המבחן שלנו שמצפים מאתנו שנתעורר את עצמנו וכנ"ל, ועוד תשובה ישנה למי שאומר כך, והיא שאפילו לפי שיטתך שאתה אולי לא אשם אבל תעשה חשבון עם עצמך האם כדאי לך להפסיד את הגאולה השלימה ואת כל מה שהקב"ה רוצה להשפיע לנו שהרי גם אז יגידו לך 'אתה פטור כי אתה לא אשם ולכן אתה משוחרר' הרי שום אדם לא ירצה שחרור אז ולהיות פטור מהגאולה השלימה, אמנם מי שחי לפני הגאולה השלימה עם היסח הדעת שלא שבר את ההיסח הדעת לא ישמע ח"ו קול שופרו של משיח ולא יתעורר ולא יתקרב ח"ו, ורק מי שטרם בערב שבת יאכל בשבת (ע"ז ג.) וזה ברור.

ויש לדעת שרק אלו שילחמו נגד התרדמה הזאת ינצלו ויצאו, והרי זה דומה לשריפה שפרצה בבנין והעצלנים שנשארים ישנים על מטתם נשרפים ח"ו, ועל כן אנחנו צריכים לא להרדם ולא לישן ולהחזיק עצמינו ערים במסירות נפש ורק אלה שיעשו כך הם ישמעו את הקול של הגאולה ויגאלו, זה הברור מתוך החשך ועל ידי כן יתגלה מי שייך להגאולה השלימה ומי לא ח"ו.

ועתה נבא לפירוש הפסוק שהתחלנו בו דהיינו מה שכתוב "ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשיכה גדולה נופלת עלי" שיש לומר שהתרדמה היתה בבחינת מעשה אבות סימן לבנים והיה זה מרמז לאברהם אבינו שכך תהיה לצאצאיו תרדמה לפני שיתקיים 'ישוּבו הנה' באחרית הימים כשיעמדו לפני זה שיתן לנו ד' ית' קני קניזי וקדמוני, וזה מה שגרם לאברהם אבינו אימה חשיכה גדולה שהבין שאלו מבניו שיהיו בתרדמה וישארו כך יאבדו מתוך הקהל ח"ו, כי אע"פ שיהיה חושך של הגלות אם לפחות בתוך החושך ההוא ישתוקקו ויתגעגעו להגאולה השלימה הרי זה יהיה

ההצלה שלהם מה שאין כן אם ח"ו ישארו בתרדמה אז אין דרך להצילם, וזה מה שאומר הפסוק שאם לא היה רואה שתהיה תרדמה לא היתה נופלת על אברם אימה מכח חושך הגלות אבל מכיון שראה שתהיה תרדמה לכן נפלה עליו אימה גדולה נמצא שעיקר פחדו היה מהתרדמה, ולכן הקדים הפסוק התרדמה לפני שהזכיר האימה, ואש"ה וברורה כוונת הפסוק.

כתוב בפסוק (מיכה ז' ט"ו) "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" הגאולה תהיה דומה לגאולת מצרים, בגלות מצרים ארבעה חלקים מתו בשלשת ימי אפילה, ורק חלק א' נשארו שהם אלה שרצו לצאת ממצרים ולקבל את התורה ואת העול מלכות שמים כמו שאמר ד' ית' למשה (שמות ג' ב) וזה לך האות ... בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, ופרשנו פעם בס"ד שהכוונה זה לך (למשה רבינו) לסימן והבחנה מי ראוי להגאל ומי לא, אם רוצה ומוכן לה'תעבדון את האלקים" וגו' אזי הוא מן הנגאלין ואם לא ח"ו הרי הוא מן המתים בג' ימי האפילה.

כתוב בנביא (ישע' ס' ב) על הזמן שלפני הגאולה השלימה "הנה החושך יכסה ארץ" וגו' דהיינו שיהיה מצב דומה למה שהיה לפני יציאת מצרים שהיה חושך, אמנם זה יהיה חושך ואפילה רוחניים שירדו ללב ולמח וזה גורם גם שלא יהיו חושבים על הגאולה ולא על שום תכלית רוחנית אלא שקועים בגשמיות ורדיפת ההון וההבל והכבוד והמחלוקת זהו החושך של היום וזהו החושך הרוחני הגרוע הרבה יותר, ויותר מסוכן למות מתוכו ממה שהיה במצרים כי הרי זה מיתת עולם מיתה נצחית ח"ו, והנה גם במצרים חוץ מהחושך הגשמי היה גם חושך רוחני והרבה נרדמו בחשך ההוא אבל סוף כל סוף לא היתה אז הגאולה האחרונה ולכן אפילו מי שנשארו אז בחושך היה שייך שיתוקן אח"כ או ע"י הגיהנום או ע"י שירד עוד פעם בגלגול חדש ויתקן עצמו מה שאין כן עתה שתהיה הגאולה האחרונה אז מי שלא יזכה להגאל עתה אין לו עוד אפשרות לתקן אחרי זה, ומי שלא מתעורר וישאר ח"ו בתרדמתו עד הרגע האחרון יאבד לנצח ח"ו.

מִי שישבור את החושך, אור גדול יתגלה עליו, יש היום אור גדול שמתגלה לכל מי שרוצה להתעלות, אנחנו רואים כאלו שרחוקים מאד שחוזרים בתשובה שלימה, ונהיים ממש צדיקים גמורים, וזה מכיוון שעושים את הצעד הראשון לשבור את המסך שלהם במסירות נפש, כי הרי בשעה שהם רוצים לחזור בתשובה הם צריכים להלחם נגד כל הסביבה ונגד כל המשפחה ובכלל נגד כל האנוכיות שלהם ולהפקיר את הכל, ולכן מי שעושה את זה רואים פתאום שהוא מתעלה מאוד כמו שאנו רואים היום.

וזה דבר שלא היה בכל הדורות מצב כזה, בכל הדורות היה מקובל וידוע שמי שהיה רוצה לחזור בתשובה, הלך לאיזה צדיק לאיזה גדול שיתן לו תשובה, והיה צם עד שהגיע לדרגות,

היום בקלות מגיעים לדרגות, היום נותנים מן השמים מלא חפניים ומשפיעים עלינו הכל, אבל רק למי שהוא מחפש בכל כוחו ומוכן לוותר על הכל הוא זה שמקבל את זה, ואת כל זה רואים בחוש.

בדורות הקודמים היה הקב"ה מדבר אלינו דרך נביאים אחר כך היה בת קול ואחר כך רוח הקודש, היום אין לנו כלום, היום מחכים מן השמים שאנחנו נעורר את עצמנו, וכדי להציל את עצמינו אזי עלינו לעורר בלבנו טיפה של התבוננות והתעוררות לצאת מן התרדמה, להתחיל לחשוב מה קורה בעולם, וע"י ההתחלה הזאת שבזה אנו מראים ומוכיחים שאנו רוצים לילך בדרך האמת אז ד' ית' כבר יעזור לנו לההמשך כמו שאמר חז"ל פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם ובזה נזכה להיות מן הנגאלים הגאולה השלימה בב"א.

"לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך" (י"ב א')

ידוע שאחד מהעשרה נסיונות שנתנסה בהם אברהם אבינו היה הנסיון של לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך ובהמשך הפסוקים כתוב ואעשך לגוי גדול ... ואגדלה שמך והיה ברכה וגו' והיינו שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו שישגי את כל הברכות וכל הטובות ע"י הנסיעה הזאת, והקושיא כאן מבוארת שלפי זה אינו מובן מה היה הנסיון בזה מאחר שהקב"ה הבטיח לו את כל הברכות האלו בעד זה שיתנתק מארצו וממולדתו וילך לארץ הקודש.

ואפשר להסביר ענין הנסיון בדרך זו כי הנה רש"י (ד"ה ואעשך לגוי גדול) כתב שהטעם שהקב"ה הבטיח לו דווקא את שלשת הדברים האלו (עושר כבוד ובנים) הוא מכיוון שעל פי הטבע הדרך ממעטת את ג' הדברים האלו, ממעטת את הפריה ורביה וממעטת את הממון וממעטת את השם והכבוד לכן הבטיח לו הקב"ה שהוא יתן לו את כל הדברים האלו ואדרבא יוסיף לו יותר, נמצא שאברהם אבינו כאשר התחיל ללכת לארץ כנען אע"פ שהיתה לו הבטחה שיקבל את כל זה אבל היה עליו קודם כל לעשות צעד כזה שעל פי הטבע הרי זה מרחיק אותו מכל אותם דברים, כי רצה הקב"ה שלא ישים בטחונו ומחשבתו כלל על דרך הטבע אלא יאמין שהקב"ה יעניק לו את כל זה (לא בדרך הרגילה בהתלבשות הטבע והסיבות אלא בדרך סגולית) בצורה ישרה מהקב"ה ודווקא ע"י שיתרחק ויתנתק מכל הסיבות הטבעיות שאנשים בדרך כלל בוטחים בהם, על ידי כן יתעלה למעלה היותר גדולה.

ובאמת אברהם אבינו עבר נסיון זה גם בפועל ממש שבתחלה באמת התרחק ממנו כל אותן הג' דברים, קודם כל היה הרעב שנעשה אז בארץ ההיא דוקא (י"ב י'), ומבואר בחז"ל שעל ידי כן אמרו אומות העולם שמפני שנתנו ליכנס לארצם אדם שאינו מאמין בעבודה זרה שלהם לכן נענשו ברעב והשמיצו את שמו והרי זה

ההיפוך מ"ואגדלה שמך", ואח"כ כשנאלץ לירד למצרים לקחו ממנו את שרי ולא היה לו ממי להוליד בנים, וגם בדרך נתמעט כל ממונו עד שנעשה בעל חוב ולא היה לו אפילו לשלם לאכסניא כמבואר ברש"י (י"ג ג'), ותיכף אחרי שעמד בנסיונו ולא הרבה אחר מדותיו ית' חזרו לו חלק מהדברים גם אשתו (י"ג א') וגם נתרבה ממונו מהמתנות שנתן לו פרעה כמו שכתוב (שם ב') "ואברם כבד במקנה בכסף ובזהב" וגם נתגדל שמו על ידי הנסים שנעשו לו עם שרה שנתנגע פרעה וכו' (י"ב י"ז), ובענין הבנים עברו עליו עוד הרבה שנים ועדיין לא נולדו לו וכמו שמצינו אחר כך שאמר (ט"ו ב') מה תתן לי ואנכי הולך עירי, ובכל זה הוכיח אברהם אבינו ע"ה גודל אמונתו ובטחונו בד'.

והרי זה דומה למי שאומר לאדם תפקיר כל הרכוש שיש לך ואחר כך אני אתן לך רכוש חדש, שלא כל אדם מוכן לעשות כך ולסכן כל רכושו על מנת שאח"כ ינתן לו מחדש, אלא אם כן יש לו אמונה ובטחון חזק מאוד באדם שאומר לו כך ואפילו כשיש לו אימון בו סוף כל סוף מצד החומר והרגשת האדם יהיה לו פחד ולכן יאמר לו נתן לי קודם את הרכוש החדש ואח"כ אזרוק את הרכוש הישן, אבל להפקיר את מה שכבר יש לו בידו על סמך הבטחה שינתן לו חדש קשה לטבע האדם, ואפילו אם יעשהו לא יוכל לעשותו בשמחה, וכאן היה צריך אברהם אבינו לעשותו בשמחה של מצוה מלאה ולולי זאת לא היה נחשב שעמד בנסיונו וכמו שפירש רש"י (י"ב י') שעיקר הנסיון היה שלא יהרהר אחר מדותיו ית', הרי לנו שזה היה עיקר הנסיון אם יעשנה בשמחה בלי שום הרגשת עצב והיסוס מצד חומרו וגופו.

ויש להבין שאע"פ שכל זה לא היה נסיון לדרגת אמונתו ובטחונו בד' של אברהם אבינו ע"ה, בכל זאת נסהו ד' בזה מטעם שאמרו במשנה (אבות ה' ג') להודיע חבתו של אברהם אבינו, וכמו שפירשו המפרשים דהיינו שידעו כל העולם למה גדל כל כך חבתו של אברהם אבינו בעיני ד' ית', וצורך הודעה זו יש להבין שהוא בכדי ללמדנו לדעת במה יזכה האדם למצוא חן בעיני ד' ויהיה אהוב אל ד' ית'.

ועוד יש לפרש באופן אחר שבאמת לאברהם אבינו ע"ה עצמו גם היה כאן נסיון כי בשעה שאמר לו ד' ית' לך לך וגו' לקח ד' ית' מאברהם את דרגותיו שכבר זכה בהם כדי שיהיה לו עתה דבר זה לנסיון ויצטרך לעבוד על זה עתה מחדש לכבוש את יצרו בזה, והטעם שעשה ד' כך אע"פ שלכאורה אין זה המטרה של נסיון שהרי נסיון לאדם הרי זה בחינה שבוחנים אותו לראות לאן הגיע בעבודתו את ד', וכמו שבוחנים מי שלמד איזה חכמה אזי לפני שנותנים לו את התעודה בוחנים אותו לראות אם יודע וזוכר טוב את מה שלמד, ואם יתנו לו לפני הבחינה איזה

תרופה שמשכח את כל מה שלמד הרי אין זה בחינה כלל.

וכמו כן לענינינו שבודאי אינו מן הראוי לקחת מן האדם את כל מה שרכש לעצמו כי אז אין זה בחינה ואין עליו שום טענה אם ישלם בה שהרי בודאי שלפני שהאדם יעבוד על עצמו אין לו שום דרגא רוחנית.

אלא הענין הוא כך שיש לדעת שישנם ב' סוגים של נסיון (א) הרגיל שזה כמו בחינה לראות לאן הגיע האדם בעבודתו (ב) ישנה בחינה שמטרתה לתת להאדם הזדמנות לרכוש עתה מה שלא השיג ולא רכש עדיין עד עתה ובזה אם יצליח בהנסיון ירויח ויתעלה עתה על ידי כן בריגועא חדא מה שברגיל לוקח הרבה זמן להגיע לזה ואם לא יצליח בזה אזי לא הרויח ולא הפסיד אלא נשאר כמו שהיה מקודם.

ומעתה נבין את אשר לפנינו שאברהם אבינו לא היה לו צורך להתעלות עבור להשלים עצמו יותר כי כבר הגיע לשיא המדריגות הרוחניות וכבר השיג לעצמו שלימות השלם, אלא מכיון שהאבות הק' ובפרט אברהם אבינו ע"ה היו מכוונים תמיד לא רק לזכות ולהשלים את עצמם אלא מגודל אהבתם את ד' ית' רצו להעמיד את כל הכלל ישראל שיהיה אומה שלימה שיהיו כולם עבדי ד' וצדיקים שיהיו צבאות ד', ולכן היו תמיד מכוונים במעשיהם לזכות גם את כל הדורות העתידיים שיצאו מהם, וכעין מה שכתב הרמב"ן שמעשה אבות היה סימן לבנים, (ויש לומר שלכן הזכיר ד' ית' כאן ואע"פ שגודל שזה היה להודיע לאברהם אבינו הטעם שמנסה אותו שהוא כדי שצאצאיו יהיו לגוי גדול כל' גדולים בצדקותם, ועי' מה שפירש באור החיים הק' על הפסוק (בראשית כ"ב י"ז) "והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים" וגו').

ועל כן כדי שיהיה לאברהם אבינו אפשרות להכין כח זה עבורינו שנוכל לעמוד בנסיונות שיהיו לנו בענין הבטחון בד', לכן נתן ד' ית' לאברהם את הנסיון הזה וסילק ממנו את כל מה שהוא כבר רכש לעצמו בענין זה, ועל ידי כן יצטרך עכשיו לעבוד על זה מחדש, והעבודה הזאת תהיה מוקדשת רק עבור הדורות העתידיים.

ואע"פ שבודאי התכלית היא שכל א' וא' יעבוד על עצמו בבחירתו ולא שינתן לו הכל במתנה בכל זאת מותר לסייע להשני ולהקל עליו בכדי שיוכל לעמוד בנסיונו ולבחור בטוב וזו היא העבודה שעשה אברהם אבינו עתה בזה לשבור קצת כח היצר הרע של כל הדורות העתידין כדי להקל עלינו לכבוש את יצר הרע ולנצחו, כי מאחר שכבר נעשה הדבר פעם א' לזכותינו כבר נמצא דבר זה בלבנו בכח, ונשאר עלינו רק להוציאנו מכח לפועל וזה כבר נסיון הרבה יותר קל מאשר היה זה דבר חדש שצריכים לכבוש וכמבואר בספה"ק.

ויש לדעת שכך היה גם לגבי כל שאר

הנסיונות של האבות הק' וגם בכל עבודתם שעבדו את ד' תמיד היו מכוונים גם להכין הכח עבורינו, והנה לפי מה שאנו רואים גודל חולשת כחינו בעבודתנו את ד' (וכמו שאנו אומרים כל בוקר תיכף ומיד בקומיניו מה כוחנו מה גבורתינו) הרי זה פשוט להבין כמה אנו זקוקים להכח שלהם שיסייע בידנו ובלי זה לא היינו מגיעים לכלום (וכמו שאנו ממשיכים ואומרים אבל אנחנו ... בני אברהם ... זרע יצחק וכו') על כן יש לדעת ולהבין שבכדי לקבל הסיוע מכחם במעשינו עלינו ללמוד מהם ולעשות בדיוק כאותם המעשים ובאותה צורה (החצונית על כל פנים) שהם עשאוים כי בזה השקיעו הכח עבורינו ואם אנו עושים בדיוק באותה צורה אזי נמצא בה הכח שהשקיעו במעשה ההוא ויש במעשינו חשיבות וערך גדול מה שאין כן בלי זה אין בה יותר מכחנו החלש ולא יותר מכפי ערך זה.

ובזה יתפרש ויובן היטב מה שאמרו חז"ל (בתנא דבי אליהו רבה כ"ה) "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי" ע"כ, שלכאורה הרי זה תמוה וכי שייך לבקש ולחייב כל אדם שייגיע לדרגת האבות הק', ועל פי האמור יש לפרש שאין הכוונה להגיע לדרגותיהם הגדולות בעבודתם כי מי יוכל למדוד את עצמו לכה, אלא יש לפרש הכוונה על צורת המעשה וההנהגה שלנו בחצוניתה שיהיה על כל פנים דומה לצורת מעשיהם כי כאשר נעשה אותה מעשה בדיוק כפי שעשו הם ישרה בה הכח שלהם וכנזכר ובה נצליח בעבודתנו בס"ד וכאמור.

ובמה שנתבאר לעיל ענין נסיון אברהם אבינו לוותר בשמחה על כל מה שהיה לו וכו' יש להבין שכמו כן הוא הענין הזה אצל כל אדם כאשר מזדמן לו נסיון שצריך לוותר על איזה רכוש שהיה יכול להרוויח אלא שזה כרוך בשמץ של איסור (ואע"פ שבודאי מאמין שבאמת לא יפסיד עבור זה והקב"ה ישלם לו ממקום אחר תחת מה שמוותר על הרויח הזה או שבין כך לא היה מצליח להרויח) בכל זאת הרי הוא מחפש היתר באיזה שהוא אופן שיוכל לבצע העסק כי חבל לו לוותר על זה, ואם לא ימצא לזה היתר ויהיה מוכרח לוותר על כל פנים יצטער על זה ולא יעשנה בשמחה.

אמנם מי שיש לו אמונה ובטחון בד' כראוי יודע ומאמין שכל מה שמרויח הרי זה בא לו רק מאת ד' ואינו תלוי כלל בהשתדלות וחריצות כלל וכל מה שנגזר עליו להרוויח לא בודאי יגיע לו ומה שלא נגזר עליו בודאי לא יגיע אליו, וכל השתדלותו הוא רק בכדי לקיים מצות השתדלות שנצטוונו מאת ד' ית' שכך הוא רצונו ית', על כן ברגע שיש בהשתדלות איזה שמץ עבירה אין עליו שום חיוב וציווי לעשות ההשתדלות הזאת ולילך ולחפש היתר, אלא עליו להבין שזה נסיון עבורו לראות

על זה הרי זה רק מפני אהבתו את ד' כדי שיהיה לד' ית' נחת מכל בניו, (וכך פירש בספה"ק אהוב ישראל לשון אשר יצוה מ' צוותא כלומר שליווה את הדורות העתידין עם עבודתו שהשקיע בשבילנו וכנזכר).

(י"ח י"ט) כי ידעתי (כל' אני אהוב אותה) למען אשר יצוה היו בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך ד' והיינו מכיון שהוא היה דואג לא רק על עצמו שהוא יהיה צדיק אלא שיהיו כל עם ד' צדיקים וזה לא היה חובתו ולכן מה שהיה דואג

ומה שאמרו חז"ל שהנסיונות של אברהם אבינו היו להודיע חבתו יש לפרש באופן זה שזה שקבל על עצמו לעבור נסיונות הללו עבור הדורות העתידיים בעבור זה מצא חן בעיני ד' ית' ונתרבה חבתו בעיניו כמו שכתוב

אם אמונתו בד' (שהוא ית' נתן לו הכל ולא ההשתדלות) היא חזקה או חלשה.

ומי שאמונתו היא אכן חזקה כראוי בודאי לא יתבהל על ממונו ואפילו על ספק ספיקא של איסור לא יעלה בדעתו לחפש להקל כי מה לו להכניס עצמו לצרה הזאת הלא אם ד' ית' רוצה לתת לו יתן לו בין כך, ואדרבה ע"י שיראה ד' ית' שהוא אינו רוצה לנגוע בחשש איסור והוא מתרחק מן הכיעור ומן הדומה לו דוקא על ידי כן ימצא חן בעיני ד' ויהיה אהוב אצלו ית', וכך הוא מדרך הצדיקים תמיד כמו שכתב ר' יונה שצדיקים מתרחקים מצ"ט שערי היתר בכדי שלא יכשלו בשער א' של איסור.

ועל כן יש לשים לב מאד לדבר זה בפרט בזמנים קשים כמו היום שחוסר הפרנסה הוא מהנסיונות הקשים ביותר בדורנו עד שאנשים מאבדים על ידי כן את הדעת המיושבת וישנם כאלה שהרי זה ח"ו מעבירים על דעתם לגמרי, וכך אמרו חז"ל (עירובין מ"א): עניות מעבירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו (ועוד אמרו שבת ק"ז): אדם בהול על ממונו) לכן יש לו לאדם (בפרט היום) לחזור בלבו ובפיו תמיד על יסודות האמונה והבטחון וגם יחדיר תמיד ללבו ששכרם וגודל זכותם שהאבות הקדושים הגיעו אליהם היה דוקא ע"י נסיונות קשים הללו ושעל כן זכו להיות אהובים לד' וכנ"ל עד שיהיו שגורים בפיו "ובלבו".

ידע נאמנה שמי שדבר ד' יקר בעיניו ויראתו על פניו מלפני ד' לא ינסה לחטוף דבר שיכול לקרבו לידי מכשול ולא יתבהל מכל האושר שמציעים לו כי לבו בטוח עליו שאין אושרו תלוי אלא בד' ית' ולא בשום אדם ובשום עסק כנזכר, ועל כן יעזוב את העסק הזה בשמחה רבה על שמקיים רצון בוראו בזה וזה יהיה יקר בעיניו יותר מכל ההון המצופה על ידי העסק הזה, ובזה יגיעו מעשיו למעשה אבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב, וכנ"ל.

ובענין זה הנזכר שהאבות הק' (אחרי שהשלימו את עצמם) כווננו בעבודתם עבור כל הכלל ישראל, יש לדעת שענין זה נוהג גם היום ובכל דור ודור, דהיינו שישנם נשמות כאלו שיורדים לעולם בגלגול והם נשמות של צדיקים שכבר תקנו את עצמם בשלימות בגלגולם העבר

¹¹ ולפעמים אין כל נשמת הצדיק יורד לעוה"ז לצורך הנזכר אלא רק ניצוץ קטן ממנה (ובפרט בדורינו זה שדבר כלל הוא רק כך) וזה די בכדי לפעול המטרה הנרצית. ובכל זאת הנשמה שכבר זכתה לדרגתה של בחינת צדיק בגלגולה הקודם לא תפסיד ולא יתמעט אורה מכך זה כי לפני שהאדם ניגש לחטוא היא מתרחק ותסתלק ממנו ועל ידי כן היא לא משתתפת בזה ואז לא יגיע לה העונש וההפסד (של הפחתת אורה ועולם הבא שלה) אלא לחלק הרוח והנפש ולא לחלק הנשמה, ויש בעניינים אלו עוד הרבה כללים ופרטים שלא כל מוחא סביל דא והם למעלה מהשגתנו ולכן די והותר במה שנתבאר.

¹² ומכיון שכפרת עון הרי זה מטהר את הנפש ומבטל ממנה את המסך המבדיל בינה לבין קונו, לכן בזה נעשה קירבה בלבבות בני אדם להתקרב לד' ולחזור בתשובה. 'כלו' שהם בגלגול זה באמת בדרגה של בינונים ולא מגיעים לדרגה של צדיקים כלל, ובכל זאת במעשיהם או ביסוריהם הם פועלים עבור הכלל כולו, ולפעמים דבר זה

אמנם לגודל אהבתם את ד' הרי הם מצטערים לראות איך שיש כביכול כל כך הרבה צער להשכינה משאר בניו ולכן הם רוצים לזפות גם את כל הכלל ישראל מכיון שהם בנים לד' שיעשו כולם רצון ד' ית' לגרום נחת רוח לבוראם שיהיה לו כביכול נחת מכל בניו, ועל כן אע"פ שלא היה להם צורך לרדת עוד פעם בגלגול לעולם הזה הם רוצים למסור נפשם עבור זה ולכן בכל זאת הם בעצמם מנדבים עצמם לזה ומבקשים את זה.

והנה האדם שקבל כך על עצמו לא תמיד הרי הוא זוכר ויודע את כל זה כשיורד לעולם הזה ולא תמיד הרי הוא נולד בצורה של צדיק וכדו' אלא יכול להיות אפילו שירד בצורה של בינוני¹¹.

והנה האופן שהם מסייעים להכלל יכול להיות באופנים שונים כי יתכן שירדו בצורה של צדיק ומנהיג והרי הם מחזירים אנשים בתשובה ומקרבים אותם לאביהם שבשמים וכמו שהיו הרבה צדיקים במאות השנים האחרונות, ולפעמים הרי הם יורדים בצורה של צדיקים נסתרים והם מתקנים ומעלים את אנשי דורם בעבודתם את ד' בסתר, ולפעמים הרי הם סובלים הרבה יסורים ובזה הם מכפרים על אנשי העולם ומגינים עליהם מגזירות רעות ומיצר הרע ומכניסים הרהורי תשובה בלבבות האנשים, וכן יתכן כל זה באופנים שונים, וגם יתכן לפעמים שיורדים בצורה של אנשים בינונים¹² והם סובלים יסורים וכדו' ובזה מעלים ומתקנים את העולם כנזכר והם עצמם אינם יודעים כלום מזה ורק נשמתם יודעת כל זה.

עוד יתכן לפעמים שהאדם יורד בגלגול עבור ב' מטרות ביחד דהיינו א) עבור תקון עצמו, ב) עבור תקון הכלל וכנ"ל וזה יכול להיות מפני שהאדם הזה לא היה לו מספיק זכות לרדת לעולם הזה בכדי להשלים תקונו (כמבואר בספה"ק שלא כל אדם שצריך תקון חוזר לעולם הזה בכדי שיוכל לתקן מה שחסר לו אלא צריך לזה זכות מיוחד) ועל כן לפעמים כאשר הרי הוא מוכן להתנדב ולקבל על עצמו להיות שליח עבור לזכות את הכלל בזכות זה ניתן לו האפשרות גם לתקן עצמו כשהוא יורד בין כך, ועל כן יכול להיות כאלה שהם אפילו פחות מגדר בינונים ויש להם כל מיני מכשולים מהיצר הרע בדברים

בעצמו שהם לא יכולים להתעלות לדרגה של צדיקים כמו שהיו בגלגול הקודם הרי זה צער גדול וגלות לנשמתם (והרי זה דומה למה שלפעמים נפש האדם מתגלגל בבעל חי ולפעמים אפילו בבעל חי טמא שזה סבל נורא להנפש כמובן) והרי זה כפרה גדולה לכל הדור מכיון שהם קבלוהו ע"ע לטובת הכלל.

ועוד יש לדעת לגבי אלה שיורדים בצורה של בינונים שהרי זה נראה לכאורה תמוה, וכי מפני שהתנדבו עצמם לסבול ולכפר עבור הכלל יגרע נחלתם ממה שהיו בגלגול הקודם צדיקים ושמורים מחטא ועתה שירדו בצורה של בינונים הרי הם עלולים להכשל היצר הרע ובחטא כמו דרגת הבינונים, אמנם התשובה לזה היא על פי מה שיש לדעת שיש לכל אדם ג' דרגות שכולם נקראים בלשון כללי נשמה, אמנם באמת הם נחלקים לג' בחינות שונות והם בחינת נפש רוח נשמה, והמדובר כאן הוא על בחינת נשמה שהיא המקבלת על עצמה את הירידה לעולם הזה עבור לכפר על הכלל כאמור ולפעמים מורידים אותה

מסויימים (כי הם הדברים שבהם נכשלו בגלגול העבר כמבואר במקום אחר), ובכל זאת הרי הם גם סובלים יסורים עבור הכלל או שהם מזכים את הכלל בכמה דברים ואפילו מחזירים אנשים בתשובה וכדו', וכן יש עוד כל מיני עניינים וחשבונות שהם למעלה מהשגתנו, והעיקר שהאדם יקבל באהבה כל מדה ומדה שמודדים לו ויאמין באמונה שלימה שהכל אך ורק לטובתו.

(מתוך מאמר "אחד היה אברהם")

"מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך" (י"ב א')

בפסוק "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", הנה אע"פ שבפשוטו הפסוק מספר לנו מה שאמר ד' ית' אז לאברהם אבינו ע"ה, אמנם ידוע מה דאיתא בספה"ק (ע"י שלה"ק ועוד, ומקורו בזוהר הק'), שכל מקום שהתורה מביאה איזה ספור הרי זה לא בכדי לספר לנו את הספור שהיה אלא מפני שיש בה גם לימוד לכל א' וא' בכל הדורות, ואע"פ שהספור אכן התמחש בשעתו כפי שהתורה מספרת אבל רק אותם הסיפורים שאפשר ושיש לנו ללמוד מהם הם כתובים בתורה הק' מה שאין כן שאר הסיפורים שאין לנו מה ללמוד מהם אינם כתובים בתורה הק', ולכן גם הפסוק הזה מדבר לכל אחד ואחד וצריכים אנחנו להתבונן בה בכדי להבין איך זה מדבר אלינו¹³.

ועיין בזוהר הק' (מדה"נ ח"א קכ"ט ע"א) שמפרש הפסוק כך שאברהם הוא רמז על נשמת כל אדם שהיא נקראת אברהם ופסוק זה של לך לך וגו' הוא מה שאומרים בשמים לכל נשמה כשמגיע זמנה לרדת לעולם הזה ומראים לה את הגן עדן שתקבל אם תקיים את התורה הק' ותעבוד את ד' ית' בעולם הזה, ואת הגהנום אם תעבור על דברי התורה הק' ע"ש, ואז הנשמה מפחדת מאוד לרדת לעולם הזה שלא תהיה נתפסת ברשת היצר הרע, ועל כן מנחמים אותה ואומרים לה הנה ניתן לך מתנה שהיא שמירה והגנה נגד היצר הרע וכוחותיו אם תשמרי על זה אזי לא יוכל היצר הרע לשלוט עליך.

והשמירה הזאת היא ענין המאה ברכות שהוא מרומז בתיבות "לך לך" שהם בגמטריא

מלובשת תוך רוחה ונפשה שהיו אתה בגלגולה הקודם ואז הרי הוא יורד בצורה של צדיק כמו שהיה בגלגול הקודם, אמנם לפעמים היא יורדת בפעם הזה מלובשת ברוח ונפש אחרת שאינה שלה והם היו בגלגולם הקודם בדרגה של בינוני ואז יתכן שיכשל האדם הזה (ששורה עליו נשמת הצדיק) בחטא כי זה בא מכח הרוח והנפש שהם בינונים.

¹³ וידוע מה שאמרו חז"ל (מגילה יד.) שלא נכתבה כל נבואה שנאמרה לנביאים אלא מה שנאמרה לכל הדורות, ועל כן יש להבין שכל הנבואה שנאמרה לאברהם אבינו מתחלת פ' זו ואילך הכל נוגע גם לנו ללמוד ממנה מה שעלינו לדעת ולהתנהג על פיה, וכמו כן איתא בזוהר הק' לייט רשב"י למי שאומר שהתורה היא ספורי מעשיות ח"ו אלא שכל תיבה ותיבה שבתורה היא למוד עבורינו, וכמו כן כל מה שכתוב בתורה נאמרה לכל א' וא' עד סוף כל הדורות בלי שום שינוי ופשרה.

מאה שאם תזהרי בזה לאומרם כל יום (בכוונה ראויה) אזי תהיי מוגנת מהיצר הרע וכוחותיו המחטיאים את האדם, ומבואר בספה"ק שיש לו להיצר הרע ק' כחות ולכן נותנים לנו כנגדם ק' ברכות שהם הנשק שלנו נגדו, ויש לפרש בזה בדרך רמז במה שאמרו חז"ל שהק' ברכות בכל יום מבטלים ק' מיתות, שהכוונה לכחות היצר הרע שהם ממיתים את האדם ע"י שמחטיאים אותו כידוע שירידה רוחנית נקראת מיתה כדאי' בזוהר הק'.

ויש להוסיף לפרש את הפסוק בדרך דומה להנזכר שמלמדינו כאן דרך מוסר בעוד אופן איך להנצל מהיצר הרע שלא להיות נלכד ברשתו ח"ו.

ינקדים מה שיש לדעת שהנה מה שידוע לכל א' הוא רק שכל המצוות ניתנו לנו למטרה לקרב עושיהם לד' ית' (וכמבואר במ"נ להרמב"ם וכמו שכתב המסילת ישרים בפ"א ע"ש), אמנם מי שלומד בספרי מוסר יודע לו שעל פי השקפת התורה הק' כל עניני עולם הזה (אפילו המוכרחים) ניתנו לנו רק בכדי להבין מהם משל ללמוד מזה לעניני עבודת ד' ית' ועל כן צריכים ללמוד ולעשות מכל הגשמיות מבוא לקרב את האדם יותר לד' ית' שזה כל מטרתנו בעולם הזה.

והנה מבואר בספרי מוסר שעיקר תפיסת היצר הרע את האדם הוא ע"י ההתעסקות בעניני עולם הזה וגשמיות אע"פ שהאדם מוכרח להתעסק בהם, ועל כן מי שרוצה להתקרב באמת לעבודת ד' ורוצה להיות מוגן מלהתפס ברשת היצר הרע יש לו לעשות גם כל עניני הרשות שלו וההכרחים הגשמיים בדרך זו הנזכר שיהיו משל ומבוא להתקרב לד' ולעבודתו ית', ועל ידי כן יהיה מוגן מפול ברשת היצר הרע ושליטתו עליו, ויש לו לאדם להרגיל עצמו לחיות עם השקפה זו תמיד שכל ענין עולם הזה הוא לא יותר ממשל ללמוד מהם דרכי עבודת ד' ית', וכמו שכתב (משלי ט"ז ד') "כל פֶּעַל ד' לְמַעַנְהוּ" וגו' וכן מובא במשנה (סוף מס' אבות) בזה"ל "כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו שנאמר (ישעי' מ"ג ז') "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתו יצרתיו אף עשיתי".

ויש לפרש שענין זה הוא מה שבא הפסוק כאן ללמד לכל אדם דעת ועצה נכונה זו, וכך התורה הק' אומרת לכל אדם מבני ישראל (לנשמתו שהיא הנקראת אברם כדאי' בזוהר הק')² "לך לך מארצך" וגו' כלו' מתוך עניני ארצך אע"פ שהינך מוכרח להתעסק בזה, אמנם בכל זאת עליך לדעת ולזכור ולכוון תמיד בכל פעם ובכל עת שהנך עוסק בענינים גשמיים שעיקר מטרתם היא להגיע על ידה וללמוד ממנה משל, "אל הארץ אשר ארצך" שהיא ללכת מזה לעבודת ד' ולהתקרב על ידה אליו ית'.

היוצא מהאמור שכל אדם לפי דרגתו יש לו

לעשות מכל עניניו הגשמיים משל להגיע מתוכם להמטרה האמיתית היחידה שהוא להיות עבד לד' (ולא עבד לפרעה וחילולתו שהם עניני עולם הזה, כמו שזה היה חיי בני ישראל בשעבוד מצרים ושעל זה כתוב (ויקרא כ"ה מ"ב) כי עבדי הם, ומצוה לאמר ב' פעמים בכל יום אני ד' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים) וצריך לגדול ולהתקדם תמיד יותר ויותר בענין זה.

ועל כן יתרגל האדם מתחילת גישתו לעסק הגשמי להקדיש כל העסק הגשמי שיהיה אך ורק מבוא ודרך להשיג המטרה העיקרית שהיא (כמו מטרת כל המצוות) להתקרב על ידי כן לד' ית', וכאשר יכוון כך תמיד בגשתו לכל עסק גשמי הרי זה יעשה עבורו הגנה ושמירה נגד כניסת היצר הרע דרך שם וכמו שמצינו בגמ' שכל דבר חתום אסור להמזיקים לנגוע בו כמו כן בדבר הזה לגבי המזיק היותר גדול שהוא היצר הרע וחילולתו, כי במחשבת האדם שמקדישו לעבודת ד' ית' הרי זה נותן לנפש האדם חתימה רוחנית שמונע אותם מלהתקרב בלבו להגשמיות שעוסק בה וכמבואר.

ויש להוסיף מה שיש לדעת עוד שהתעסקות בדברים הגשמיים ביותר מן הצורך הרי זה נאסר מצד הדין ונלמד מהפסוק "קדושים תהיו" וגו', ולדעת הרמב"ן (אין זה מטעם כנסמכתא בעלמא אלא) הרי זה עשה גמור מן התורה ע"ש, ועוד יש לדעת שאפילו כאשר האדם עוסק בגשמיות רק כפי ההכרח (ולא יותר) צריך גם כן שיכוון שזה יהיה להעניק לו כח לעבודת ד' ית', וענין זה איננו רק מצד המוסר והחסידות, אלא חיוב מצוה הוא על האדם והיא הלכה מפורשת בש"ע אר"ח (סימן רל"א) ונלמד מהפסוק (משלי ג' ו') "בכל דרכיך דעהו" וגו' ע"ש.

אמנם אנשי ההמון עם לא ידוע להם כל כך הלכה זו כי לא רגילים כל כך ללמוד הסימן הזה בש"ע והסיבה לזה י"ל בדרך צחות כי ההמון עם לומדים רק את ההלכות שהם נתקלים בהם ומצוי להם שאלות והם תקועים בלי לדעת מה לעשות אמנם לענין הלכה זו אין להם שאלות שמפריע להם מכיון שבהלכה זו אין הגדרה ברורה ששוא לכל אדם ולכל זמן אלא תלוי לפי האדם ולפי המצב,³ ולכן הרי זה ניתן ביד כל אדם לשקול בעצמו בדעתו אם הרי זה צורך עבורו ומהו בגדר מותרות ועל כל א' לדון לעצמו ומי שלבו יותר חומרי הוא עביד דינא לנפשיה ומקיל תמיד לעצמו לפי רצונו ונגיעותיו ומשיכת יצר לבו להדבר, ומכיון שהוא רגיל לפסוק בזה לעצמו לכן אינו רואה ענין ללמוד ולעיין ולשאל בסוגיית הלכה זו ולכן כבר לא רגילים ללמוד אותה כלל.

אמנם יש לשים לב לענין זה ולדעת כללי ההנהגה בזה על בוריים כי הרי כל מה שכתוב בש"ע הרי זה חיוב גמור על כל א' וא' ואינו רק

משום מדת חסידות ומוסר, ויהיו נתבעין עליה בב"ד של מעלה, על כל פנים כאן לא נכנסנו בפרטי הדברים האלו כי כאן המדובר הוא בענין נוסף דהיינו ללמוד ולהבין מכל דבר גשמי משל לעבודת ד' ית' שעל ידי זה נהיה האדם מוגן מהיצר הרע וכאמור.

ויש להוסיף בפסוק זה מה שיש לפרש בה בדרך רמז מוסר איך שיש ללמוד ממנה לימוד מוסר חשוב, באותו דרך שהתחלנו לפרש דהיינו איך לקחת דוגמא מהנהגה הגשמית שמתנהג ד' ית' אתנו שבזה מראה לנו דוגמא להבין ממנה במה שנוגע לעבודת ד', איך לעשות מהשפע הגשמי שהאדם מקבל משל ומבוא להתקרב לד' ית' על ידה, והנה הדבר הראשון שהאדם מקבל בירידתו לעולם הזה הוא שניתן לו אב ואם שהם מעניקים לו אהבה ושימת לב ונושאים אותו על כתפיהם ודואגים על כל צרכיו בעולם הזה, וכשהאדם מתבגר יותר לאט לאט נפסק כל זה עד שנפסק לגמרי והוא נעזב לעצמו וצריך לעמוד על רגליו ולדאוג בעצמו על כל צרכיו.

והנה יש להתבונן בענין זה למה עשה ד' ככה שמתחלה מקבל האדם את כל זה ואח"כ הרי זה ניטל ממנו, ואע"פ שהטעם הפשוט הוא מפני שבתחלה האדם נזקק לזה כי איננו מסוגל לדאוג ולעזור לעצמו כלל וכשמתחיל להתבגר ונעשה לאט לאט יותר מסוגל לדאוג לעצמו אז עוזבים אותו כפי כמה שכבר מסוגל לדאוג לעצמו עד שכבר מסוגל לדאוג לעצמו לגמרי.

אמנם המשכיל על הדבר יוכל להבין שהיה בידו של ד' ית' לברוא את האדם באופן כזה שיוכל לדאוג לעצמו תיכף ומיד מיום שנולד כמו שאר הבעלי חיים, ועל כן יש להבין שיש בזה איזה עומק שבא ללמד את האדם איזה דבר שצריך להבין ולקחת ממנה דרך להתקרב לד' ית' כנ"ל.

ואשר נוכל להשיג בזה טעם לשבח (חוץ מהטעמים הידועים ומושגים רק לד' ית' והם עמוקים מהשגת שכל האנושי) הוא בכדי להעיר ולעורר לב האדם שמתוך זה יגיע להשיג ולהכיר את בוראו ולהתקרב בלבו אליו ית', והענין בזה הוא שבאמת כל מה שהאדם מקבל מהוריו בקטנותו יכול להשיג ולמצוא בזה קרבת ד' אליו לכל המשך חייו, והוא אחרי שיתבונן מי הוא זה שנתן להוריו לב כזה שיאהבו את ילדיהם באהבה גדולה בלי סוף ושימסרו כל כך נפשם עליו בלי גבול ומי לוקח את זה מהם אח"כ כשהילד מתבגר שכבר אין להם הלב הזה לתמוך בו כמו מקודם.

התשובה היא כי מאת ד' היתה זאת והם עצמם הרי הם כמו כפויים לזה מכח טבע נפשם אשר אין להם כמעט בחירה ושליטה על עצמם לשלול ולהוציא את זה מלבם, ובכל זאת עם

¹ וגם הרי זה תלוי בדרגת האדם ושונה מאוד בין תלמיד חכם וחסיד לבין אדם פשוט ועם הארץ, וחוץ ממה שאינו מוגדר בדיוק לכל אדם בשונה כמו כן איננו מוגדר להאדם עצמו אלא תלוי בדרגה שנמצא בה עתה שאם הוא עדיין בהתחלת הדרך אזי מבוקש ממנו פחות

² ועל פי דרך הזוהר הק' יש לפרש שגם זה אומרים לנשמת האדם בשמים לפני שיורדת לעולם הזה וזה קשור גם לעצה הראשונה שאומרים לו על הק' ברכות כי בזה שאומר גם הברכות בכוונה זו הרי זה שלימות ההגנה.

הזמן לפי התבגרות הילד הרי זה הולך מהם, והרי זה עצמו מעיד על הנאמר שד' נתן (להם את זה) וד' לקח (מהם את זה) נמצא שבאמת מקור האהבה הזאת היא לא מהם אלא מד' אלא שד' ית' משפיע ומלביש את זה דרכם שהם נעשים הצנור להעניק את זה לילדיהם, נמצא שלאמתו של דבר האדם מקבל (האהבה והמסירות והכל) רק מאת ד' ית' ולא מזולתו כלל.

ועל ידי כן יוכל להגיע להכרה שד' ית' הוא אביו ואמו האמיתי שלו, והוריו הגשמיים הם רק הלבוש החיצוני שבהם מלביש ד' ית' את הענקתו והשפעתו, ועל כן יש להאדם להיות מכיר טובה לד' ית' וכל האהבה שהוא מרגיש בטבעו כלפי אביו ואמו הגשמיים יש לו להרגיש להמקור האמיתי לד' ית', ואחרי שיגיע להכרה הזאת יתקרב על ידי זה כל כך להקב"ה ויהיה קשור בלבו ובהרגשתו כמו שהיה קשור בנעוריו לאמו ואביו.

ובפרט בזמן ההנקה שהיונק קשור בכל לבו לאמו ואין לו מקור אחר ולא מכיר שום מקור אחר איפה לפנות ולקבל חיותו והנחתו, כך ולא פחות מזה יש לו להאדם להרגיש תמיד כלפי הקב"ה וכמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קל"א ב) "שויתי ודוממתי נפשי כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי", ואם יחיה האדם כך אזי במדה שאדם מודד כך מודדים לו ולכן יקבל באמת כל צרכיו מאת ד' ית' ממונו בלי שום אמצעי ולא יחסר לו מזון תמיד לעולם ועד כמו שהיונק מקבל ישר מאמו ולא חסר לו כלל, וגם יקבל את האהבה והלטיפה וכל החמימות שהיונק מקבל מאמו וכמו כן הסבלנות הנפלאה מעל כחות הטבע שד' ית' משפיע להאם שאע"פ שלפעמים מעיר אותה כל הלילה ונמנעת על ידו לתת שינה לעיניה, וכמו כן התינוק מלכלך עצמו בכל עת, ולפעמים עד שגומרת לנקותו תיכף ומיד שוב מלכלך עצמו והיא בגודל סבלנותה לא מתעייפת ולא קצה נפשה מעמלו ומנקה אותו שוב ושוב באהבה רבה, כמו כן במדה זו ויותר הקב"ה מתנהג עם האדם תמיד אם האדם קשור ודבוק אליו כאשר היונק דבוק וקשור לאמו וכנזכר".

והנה דוקא מתוך המשל המוחשי הזה הנזכר (שעובר על כל אדם) מתוך זה יכול האדם בקל להשיג את הקשר הזה לד' ית' כי ילמד לקח ומשל ממה שעבר עליו עם אמו ואביו ויעביר את ההרגשה הזאת שהיה לו עליהם אל המקור הראשון שהוא ד' ית', ועל ידי כן ימשיך ד' ית' להשפיע לו את כל מה שהעניק לו עד עתה דרך הצנור של אביו ואמו וישלחם ישר, וזה אמרו "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך" כלומר שמהצנור שניתן לך תבין על ידי זה לגשת ולהתקרב להמקור כי ע"י שאתה נעשה לאט לאט מנותק מזה בזה הנני מראה לך שאני הוא המעניק והאוהב האמיתי שלך וממני הנך מקבל את הכל, וזה הכוונה אל הארץ אשר אראך, ע"כ.

והנה אחרי שיגיע האדם להשגה זו לגלות בכח שכלו הכרה זו כאמור ישפיע לו ד' ית' כל צרכיו בדרך ישר בגלוי ממנו ית', כמו שהאדם בילדותו מרגיש תמיד שהוא שמור מכח אביו כמו כן אחרי שמגלה את המושג הנזכר שהבורא ב"ה הוא זה ששומר ומגין עליו כך (באותה מדה שמשגי) הרי הוא שמור ומוגן מד' ית' וכמו שכתוב (תהלים קכ"א ה) "ד' צלך על יד ימינך".

ועוד דבר ישיג על ידי כן שכמו שתמיד כאשר היה נצרך לו איזה דבר היה מבקש מאביו והם עמדו תמיד לימינו ושומעים כל בקשותיו ועונים לו ומעניקים לו בקשותיו כמו כן מעתה כשיקרא אל ד' יענהו ויתקבל תפלתו באהבה, וכמו שאם היה נכשל וחסא כלפי אביו ואמו כאשר ביקש מהם מחילה היו תיכף ומיד מוחלים לו ואם נתלכך באיזה לכלוך באשמתו היו תיכף ומיד אחרי בקשת מחילה מנקים אותו מהלכלוך כמו כן אם ח"ו נכשל ונתלכך אדם זה בחטא תתקבל תשובתו בקלות ויכפר וינקה אותו ד' ית' ואפילו אם נכשל פעם אחר פעם יקבל ד' ית' תשובתו בסבלנות כמו שהיו מתנהגים אתו אביו ואמו ויתקיים בו "המרבה" לסלוח.

והנה הטעם למה צריך האדם לקבל מושג זה האמור דוקא ע"י מה שמקבל מתחלה ע"י אביו ואמו גשמיים כמבואר הוא מכיון שהאדם הוא חומרי והרגשיו הם לפי מושגים החומריים לכן קשה להאדם להגיע לענין זה ישר מכח הכרת השכל על כן הלביש לנו ד' ית' את ההרגשה הזאת של הכרת הטוב וכו' בדרך גשמי דהיינו שנפעל הרגשה זאת בלבו להוריו הגשמיים ואחרי שכבר נתפס ונקלט הרגשה זו בלבו יכול בקל להעביר להרגשה לענין הרוחני לד' ית' ולעשות מזה אהבת ד' וכו', ועל ידי זה שהאדם מקשר הדבר במחשבתו ולבו להמקור שהוא ד' ית' בזה הרי הוא עושה צינור חדש ממנו עד המקור שהוא ד' ית' ולכן כשנפסק הצנור הראשון שהוא אמו ואביו אין השפע נעשה מנותק אלא ממשיך להריק שפעו דרך הצנור החדש והוא הקשר במחשבת האדם ולבו לד' ית' כנזכר.

אבל מי שלא למד מהמשל הזה שהיה לו להבין ולתפוס מי העניק לו באמת דרך אביו ואמו לא ימשיך ד' ית' להשפיע לו מכיון שלא עמד בהבחינה הזאת על כן כשנעשה השפע מנותק מהצנור הראשון שהוא אמו ואביו ואין לה צנור אחר להגיע דרכו לכן ממילא נפסק השפע.

ועל כל פנים אם לא היה להאדם המשל הזה הגשמי הנזכר מאמו ואביו היה יותר קשה לו להגיע להכרה זו הנזכרת ולהתקרב להקב"ה בצורה כזאת, נמצא שכל הענין שניתן לו כל זה היה כדי שיגיע מזה להתקרב לד' כנזכר, וכשיתרגל האדם לחשוב ולחיות כך יוכל על ידי כל דבר ומאורע להתקרב לד' ית' יותר ויותר והרי זה כל מטרת היותינו בעולם הזה כמו

שמבואר בריש ספר מסילת ישרים שזה כל חובת ומטרת האדם בעולמו וכו"ל.

(מתוך שיחת פ' לך לך תשע"ב)

"התרחק עוד משם וצא" (רש"י שם)

בפסוק לך לך מארצך וגו' ידוע קושיית רש"י וז"ל והלא כבר יצא משם ובא עד חרן (ואיך נאמר לו עכשיו לך לך מארצך וגו') אלא כך אמר לו התרחק עוד משם (מארץ מולדתך) וצא מבית אביך, ע"כ.

והנה לכאורה עדיין יש להקשות מה היה חסר אם היה אומר בקצור לך אל הארץ אשר אראך ומה היה הצורך בכלל להזכיר תיבת "מארצך" וגו' דהיינו היציאה והריחוק עוד משם שהרי מכיון שממשיך ללכת ארצה כנען הרי הוא ממילא מתרחק עוד משם ואם כן מהו הענין להזכירו ומה זה מוסיף כלפי המצוה ללכת ארצה כנען.

ויש לומר בביאור הענין בדרך רמז שרצה ד' ית' להודיע לאברהם אבינו ענין חשוב שעליו לדעת במה שאמר לו לצאת מארצו וגו' ומבית אביו, כי הנה ידוע שמשפחתו של תרח ששם נולד אברהם אבינו היו עובדי עבודה זרה גדולים ונלחמו נגד אברהם אבינו שהאמין בד' ולבסוף נצחם אברהם אבינו ואפילו תרח עצמו חזר בתשובה ועזב את הע"ז וקבל אמונתו של אברהם אבינו, והיינו שבמקום שהיה עד עתה מאמין בעבודה זרה ועובד אותה התחיל מעתה להאמין בד' ולעבוד אליו (כמו שהיה עובד לעבודה זרה) אמנם לא נתקרב תרח לד' ית' להיות נעשה עבד ד' עד כדי כך שיעזוב את כל חיי עולם הזה ויהיה מוקדש כולו לעבודת ד' ית'.

ועל כן עתה צוה ד' ית' לאברהם אבינו שהוא יצא ויתרחק עוד מדרכי אנשי ארץ מולדתו ואפילו גם מדרך תרח אביו אע"פ שכבר התקרב לאמונה בד', עם כל זה עדיין לא די בזה עבור אברהם אלא הוא יעשה כל מטרתו רק לעבוד את ד', וגם יתנתק לגמרי מכל חלל העולם הזה ולא יהיה כל חיי העולם הזה תופס מקום בעיניו כלל וכלל, ולא ישתמש בכל העולם הזה רק לצורך עזר לעבודת ד' ית' וחושך מזה ישלול אותה לגמרי, וזה הכוונה במה שאמר לו התרחק עוד משם דהיינו עוד יותר ממה שעד עכשיו והוא שיתרחק בלבו ויתנתק לגמרי מתרבותם ואופן חייהם של גויי הארץ שהם חיי הבל, עד שלא ישאר לו שום קשר אליה בלבו.

ומה שהוציא הכתוב את זה בלשון הליכה לארץ אשר אראך ולא אמר (כלשון רש"י) התרחק עוד משם, הכוונה בזה לומר שרק על ידי כן יוכל להתקרב ולהגיע אליו ית' ולהשראת השכינה אשר "אראך", (ואין זה ב' מצות נפרדות א) להתרחק מהעולם הזה ב) להתקרב למקום השראת השכינה, אלא גם מה שמתרחק מהארציות הרי זה הדרך וחלק ממצות ההתקרבנות לד') כי אי אפשר להגיע להרוחניות בלתי קיום חלק זה, ורק אחרי שיקיים את הריחוק הנזכר רק אז יתקרב באמת לד' ית'.

ימיו דאגות ומכאובים והיה האדם מוכן ללכת מסוף העולם עד סופו למצוא שוב דבר כזה שיהיה לו תומך ועוזר על מי להשען כמקדם.

בנעוריו ולבו הומה אליהם והיה רוצה שימשך הנהגה זו לתמיד כי אז היה לו חיי עונג ומנוחה ומעת שעומד על דעתו ורגליו של עצמו אינו מוצא מרגוע לנפשו אלא כל

י ועוד יש להתבונן בענין זה לפי מה שאנו רואים בטבע האדם שאפילו אחר שמתבגר ועומד על רגליו של עצמו הרי הוא עדיין מתגעגע לטיפול הוריו שהעניקו לו

וכמוכן שאי אפשר לאדם להגיע לדרגא זו בפעם א' וברגעא חדא, אלא על האדם לעבוד על עצמו לאט לאט כפי יכלתו עד שיגיע לדרגא זו אבל צריך כבר מתחלה לכוון דרכו ועבודתו למטרה זו ומתחלת דרכו כבר ישאף להגיע אליה, ועל זה איתא בחז"ל (תנא דבי אליהו רבה כ"ה) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי ועל כן עלינו לשים לפני עינינו תמיד את חיי העולם הבא ועולם העליון ולדאוג תמיד שיהיה לנו שם דירה נאה, ולקיים מה שכתוב (דברי הימים ב' ז' ט"ז) והיו עיני ולבי שם כל הימים, ועל כן עלינו ללמוד מזה איך אנחנו צריכים לחיות ואיזה דרגא מבוקש מאתנו, והוא שעלינו להגיע להתרחק ולהתעלות מכל חלל העולם הזה ושלא יהיה כל העולם הזה ועינינו תופסים מקום אצלינו כלל ולא נתייחס אליהם כלל.

ויש להוסיף להעיר על עוד פרט א' שיש לדעת ולהבין שבכלל זה כלול גם כן שלא יתייחס האדם ולא יתחשב עם אנשי העולם כלל בנוגע לעבודת ד' ולקיום מצוותיו ית' ואפילו אם כולם מבזים אותו ומשמיצים אותו כמו שעשו לאברהם אבינו ע"ה, בשעה שניסה אותו ד' ית' כשהביא הרעב לעולם וכנ"ל, ויש להבין שכמו שניסה ד' ית' את אברהם אבינו ע"ה בזה כמו כן מנסה ד' ית' את כל א' וא' בכל הדורות לדעת הַיְשָׁכֶם אוהבים את ד' ובפרט היום במיוחד בדור האחרון הזה, וכמו שנאמר בנבואת ישעיה הנביא (נ"ט ט"ו) שבעקבתא דמשיחא יתקיים "וסר מרע משתולל" "והאמת תהיה נעדרת" וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צ"ח:) שכל מי שיסור מדרך הרע לילך בדרך הטוב (בעיני ד' ית') יאמרו עליו כל העולם שוטה הוא, ויותר מזה אמרו חז"ל שיראי חטא ימאסו כלומר שאפילו מי שרק יפחד מלעבור עבירה יהיה נמאס בעיני העולם, ע"כ, והרי זה פחד נורא שעלינו לעבור נסיון קשה כל כך וכמוכן שלא יהיה קל לעמוד בנסיון הזה, אבל בזה יהיה המבחן והבירור שכתוב בסוף דניאל שחייב להיות לפני הגאולה השלימה שבה יהיה נקבע מי ישאר בביאת משיח צדקינו ומי ח"ו יעדר בביאתו.

ועל פי האמור כאן מובן הטעם למה ניתן לנו דוקא נסיונות קשים כאלה, שהוא בכדי להכין ולהכשיר אותנו להתקרבות הגדולה לד' ית' שעומדים להעניק לנו בימי המשיח אשר לזה אי אפשר להגיע אלא אם כן מתרחקים מקודם לגמרי מכל העולם הזה ואנשיו (שהם עמא דארעא כלומר שקשורים עדיין להארציות וגשמיות העולם הזה) ולכן כמו שניתן הנסיון לאברהם אבינו שתהיה לו בזה ההזדמנות להתרחק מארצו וכו' ולהוכיח שהרי הוא מרוחק מזה ועל ידי כן יזכה להתקרב לד' ולהגיע לארץ אשר אראך, כמו כן צריכים אנו לעבור מצב זה ועל כל א' וא'

להוכיח אהבתו ומסירותו לד' ית' ולוותר על כל התפיסת מקום בעיני אנשי העולם הזה ואע"פ שישימיצו אותו ויאמרו עליו שוטה וימאסו בו עם כל זה לא יזוז ממקומו כי אהבת רבונו עולה אצלו על כל זה ועם כל המצב הזה ימשיך לעבוד את ד' בשמחה של מצוה בלי היסוס ורפיון וכנ"ל, וכענין הזה הנזכר היה עבודתו של אברהם אבינו ע"ה וכמו שכתוב (יחזקאל ל"ג כ"ד) אחד היה אברהם, וכמו כן דרשו חז"ל על הפסוק "אברהם העברי" שלכן נקרא בלשון זה ללמדנו כי כל העולם היו בעבר א' ואברהם היה בעבר השני נגד כל העולם.

ובענין זה ישנה מימרא חשובה מהגאון ר"ש שקאפ שפירש במה שכתב רש"י על הפסוק וְהָיָה בְרַכָּה "בך חותמין ולא בהם" שלכאורה אינו מובן כי מה זה נפקא מינה לאברהם אבינו אם יחתמו בכולן או רק בו (והלא לא היה אצלו ענין כבוד עצמו וכדו'), אלא הפירוש כך שהקב"ה הודיע לאברהם אבינו שבמדתו זו הנ"ל שילך נגד רוחם של כל אנשי העולם במדה זו יהיו חותמין את העולם הזה לפני הגאולה השלימה (שאז יגמר ויסתיים העולם הזה הגשמי ויתחיל הנהגה אחרת בעולם שיתחדש כל העולם הזה להיות רוחני), ע"כ דה"ק.

והיינו שכמו שהתחלת יסודם של הכלל ישראל היה במדה זו להיות יחיד נגד כל העולם כך סיומם של בנין הכלל ישראל ותקונם השלם יהיה גם כן ע"י מדה זו, וזה נפקא מינה לנו לדעת שרק בזכות האנשים שיעשו כך תבא הגאולה השלימה ואפילו אם יהיו מעטים לא יתפעלו ולא יפלו ברוחם כי כמו שאברהם אבינו ע"ה זכה וזיכה את כל העולם שלא יהיה אבדון כמו בימי נח שהיה מבול ע"י שהוא עמד כנגד כולם ולכן נטל שכר כנגד כולם שבזכותו לבד קיים את העולם כולו, וכמו כן עלינו לעשות ולהתחזק ברוחנו ובזכות זה נזכה להגאולה השלימה שהיא החתימה.

והנפקא מינה בזה לידיעתו של אברהם אבינו הוא שַׂיְדַע שעליו לכוון בעבודתו זאת (שהוא מבודד מכל העולם ומעיז לילך בגלוי נגד כולם) להכין את הכח והאומץ הזה גם לדור אחרון כי אז יצטרכו לזה, כי הנה ידוע שמעשה אבות סימן לבנים וכל מה שעשו האבות הק' היו מכוונים לזכות בה גם את הדורות העתידיים דהיינו להכין לפניהם הדרך והכח שיוכלו גם כן לעשות עבודה זו ולעמוד בנסיונות ההם שהם עמדו ועברו עליהם בשלום, ולכן היה חשוב לאברהם אבינו לדעת על איזה ענין הוא צריך במיוחד להכין ביותר הכח לבניו העתידיים כי בזה יהיה להם יותר נסיון ויותר קושי לקיימה, ועל כן אמר לו ד' ית' שידע שבמדה זו שמנסה אותו עכשיו בזה יהיה נסיון גדול לבניו בדור האחרון שאז יהיו הנסיונות קשים ביותר¹⁰ ובפרט בדברים שבהם תלוי כל הבירור וזכות הקיום

לימות המשיח, וזה מה שהודיעו ד' ית' "בך חותמין" כלומר בנסיון זה של "לך לך" וכל הכלול בו בזה תהיה החתימה והבירור האחרון שזהו החתימה והגמר של הגלות, בכדי שישים לבו להתאמץ בזה ולהשקיע כח גדול מיוחד להעניק כח זה לדור האחרון שיקבלו גם הם מעבודתו כח לעבוד את עבודתם בזה כראוי, ובזה יזכו בדינם בבירור הגדול וביום הדין הגדול והנורא ולקבלת פני משיח צדקינו והגאולה השלימה ולהעניקת כל הטוב הצפון בעגלא ובזמן קריב ב"ב אכ"ר.

(מתוך שיחת פ' לך לך תשע"ב)

"כאן אי אתה זוכה לבנים" (רש"י שם)

יש להבין מה שכתוב ברש"י (והוא המהדרש רבה) בד"ה לך לך וגו' וז"ל ושם אעשך לגוי גדול וכאן אי אתה זוכה לבנים, עכ"ל, ויש להבין למה הוסיף לשלול קיום הדבר בכאן במלים האלו "כאן אי אתה זוכה לבנים" ולא הספיק במה שאמר ששם יקיים לו ד' ית' הבטחתו.

ונקדים מה שכתוב לקמן (ט"ו ה') וַיִּצְא אותו החוצה וגו' ופירש רש"י (בשם המדרש רבה) שאמר לו ד' ית' צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות, ועוד שם, שהוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים וכו' ע"כ, ופרשו במפרשים דהיינו שהראהו בזה שהמשכת ולידת הכלל ישראל צריך להיות דוקא בצורה ואופן שאין להם חלק ומציאות כלל בדרך הטבע אלא כל התהוותם הוא דוקא בלמעלה מחלל העולם הזה והטבע.

וזה מה שהודיע ד' ית' כאן לאברהם אבינו שרק כך יהיה מסוגל להביא את הכלל ישראל לעולם כי היסוד וכל הבנין של כלל ישראל צריך להיות מבוסס על למעלה מדרך הטבע ואין להם להתייחס ולהתחשב עם דרך הטבע כלל, ובזה מובן מה שאמר לו "וכאן אי אתה זוכה לבנים", שכל הבטחת העמדת כלל ישראל דרכו איננו שייך כלל לפני שיתרחק מהארציות ומבית אבי, כי מטרת ויסוד כלל ישראל הוא להיותם יורדים לעולם רק למטרה לחיות עם קירבה לד' ולקבל הכל ישר ממנו ית' למעלה מהמזל והטבע ואין להם שום שייכות וקשר להטבע כלל, וכמו שכתב הרמב"ן הידוע סוף פרשת בא (ג' ט"ז) וז"ל ואין לאדם חלק בתורת משה עד שיאמין שכל דברינו ומקרינו אין בהם טבע כלל אלא הכל נגזר מפי עליון, ע"ש דבה"ק, ומזה יש לנו להבין אמרי בינה שכאשר יהודי נופל תחת הנהגת הטבע¹¹ הרי זה פוגע בכל יהדותו ובשייכותו לאברהם אבינו להיות נקרא זרע אברהם.

"והאמין בד' ויחשבה לו צדקה" (ט"ו)

פירש רש"י, הקב"ה חשבה לאברם לזכות ולצדקה על האמונה שהאמין בו, עכ"ל, וכתב

¹⁰ שליטת המזל ונעשה מונהג לפיהם דוקא ואי אפשר לו לקבל דבר שהוא למעלה מכח הטבע, מה שאין כן מי שאינו מאמין בכח הטבע אלא רק בכח ד' בלי להתייחס כלל להטבע הוא באמת אינו משועבד לדרך הטבע ולמה שמזלו מגיד עליו, ועליו אמרו חז"ל אין מזל לישראל.

ההם כי אז טוב לו שלא נברא ולא בא לעולם, ואשרי למי שיעמוד בהנסיונות האלה הקשים ויזכה לראות בנחמתן של ישראל והגאולה ש"ב"א.
¹¹ ע"י מה שכתב האבן עזרא (בפ' עשרת הדברות ע"ש) שכאשר האדם מאמין בכח הטבע אזי הרי הוא נעשה נפול תחת הטבע כלו' שבזה הרי הוא מפיל עצמו תחת

¹⁰ וכמבואר ענין זה בספרי מוסר שמכל הרגשה גשמית צריך האדם להגיע להעלותו ולהכניסו להרוחניות למה שניקב לו כלפי ד' ית' ותורתו ומצותיו ית'.
¹¹ עיין זוהר הק' שכתוב שם אוי לו למי שיהיה בדור האחרון שיעבור נסיונות קשים ומרים, ואשרי למי שיהיה בדור ההוא, כלומר אוי לו למי שלא יעמוד בהנסיונות

על זה הרמב"ן שם וז"ל, ואיני מבין מה הזכות הזאת למה לא יאמין באלקי אמן והוא הנביא בעצמו (כלומר שהרי שמע נבואה זאת בעצמו מפי הקב"ה) ולא איש ויכזב, ומי שהאמין לשחוט את בנו היחיד האהוב ושאר הנסיונות איך לא יאמין בבשורה טובה, עכ"ל.

ואפשר לומר בדרך זה כי הנה בפסוק שלפני זה הביא רש"י שאברהם אבינו ראה באצטגנונין שאינו מוליד והקב"ה השיב לו שישנה שמו לאברהם והעלה למעלה מהמזלות והראה לו איך שאחרי שיקרא שמו אברהם יוכל להולידו.

נמצא שד' ית' נתן לאברהם אבינו להבין ולהשיג על פי שכלו איך שהדבר יתבצע, ולכן היה לו לאברהם אבינו ברירה להאמין בזה מכח השגתו והבנת שכלו שהשיג עתה, אמנם בכל זאת בחר אברהם אבינו להוציא מלבו ידיעה זו שהודיעו ד' ית' ולהיות כאלו נשאר בהשגתו הקודם במה שהוא על פי הטבע והאצטגנוניות שלו שאי אפשר לו להוליד ובכל זאת להאמין בדברי ד' ית' מכח אמונתו לבד שכן יוליד בלי שיבין וידע איך יתבצע הענין, ובזה גרם נחת רוח גדול כלפי מעלה ויחשבה לו ד' ית' דבר זה לצדקה שהרי לא נצטוה על זה כלל והיה מספיק שיקבל הדבר הזה בצורה שנאמר לו על פי הנבואה מאת ד' ית' שנתן לו האפשרות להשיג הדבר בשכלו כנזכר.

היוצא מהאמור שהתורה הק' קראה אמונה רק למה שאדם מאמין בלי הבנה והשגה ולכן מבוקש מכל אדם להוסיף (על מה שכבר מבין בשכלו) להאמין למעלה משכלו מה שעדיין לא משיג בשכלו והבנתו כי בלי זה עדיין לא קיים מצות אמונה, אולם אצל גוי אם הוא משיג את האמונה בשכלו אין עליו חיוב להוסיף אמונה מה שלמעלה מהשגתו.

ויש לבאר ענין זה כך כי הנה מצות אמונה שנצטוינו הוא להאמין בד' מכח האמונה לבד בביטול דעתו והשגתו, וכל מה שהאדם משיג בשכלו אין זה נחשב אמונה ואין בזה עדיין שלימות קיום מצות האמונה שהיא מצות "אנכי ד' אלקיך" וגו' שהרי אין לו בזה כבר בחירה כי הרי הוא מוכרח להאמין ואין לו מקום לנטות ממנה, ולפי זה יש להבין שאע"פ

שיש מצוה להשיג אלקותו ית' כמו שכתוב (ה"י א' כ"ח ט') "דע את אלקי אביך" וגו' אבל אחרי שהאדם משיג איזה בחינה באלקותו ית' עליו להוסיף להאמין ביותר ממה שמשיג בשכלו בכדי לקיים מצות האמונה^ט, ועוד יותר מזה יש חיוב מכח מצות האמונה והוא שעל האדם להאמין אפילו בדבר שמנוגד לשכל וההגיון לגמרי כמו שהיה כאן אצל אברהם אבינו.

והנה ענין זה להאמין בדבר ד' נגד כל ההגיון והטבע זהו הנסיון הגדול ביותר היום בזמנינו ובזה תלוי עיקר התקון היום וגם הגאולה השלימה תלוי בזה וחוסר האמונה זה מה שמעכב את הגאולה השלימה, ובענין זה יש לפרש המימרא הידוע בשם הרה"ק מרוז"ן שאמר על מה דאיתא בגמ' בא חבקוק והעמידן כלו' יסוד כל התורה כולה על אחת והוא האמונה וכמו שכתוב "וצדיק באמונתו יחיה", ועל זה אמר הרה"ק מרוז"ן שזה נאמר בעיקר על דור האחרון שלפני הגאולה השלימה שאז יהיה עיקר התקון, ויסוד הכל תלוי בחזקת האמונה בד' ויהיה בה נסיונות קשים שאפילו הצדיקים יצטרכו להתחזק בזה בכל כחם בכדי לעמוד בהנסיונות שיהיו בענין האמונה, וזה פירושו של הפסוק וצדיק באמונתו יחיה דהיינו שאפילו הצדיק רק ע"י זכות האמונה יזכה לחיות אז.

ויש להבין שאין הדברים אמורים כלפי אמונה הכללית להאמין בד' אלא בודאי יש לפרש שהנסיונות יהיו אם להשאר נאמן ומאמין בדבר ד' דהיינו דברי התורה הק' כפשוטו אפילו בשעה שהמצב יהיה קשה עד שיהיה נסיון גדול שכל הסימנים וההנהגה יהיה נראה ח"ו כסותרים דברי התורה הק' והנביאים שעלינו להאמין בהם כמו שאנו רואים את המצב היום, ובזה יהיה הנסיון אם לא יסלפו ח"ו את דברי התורה הק' ויפרשו אותה לא לפי המסורה ללכת בעקבי הצאן אלא שיהפכו דברי אלקים חיים ולסלפם לפי הבנת ההגיון והטבע.

וזה מה שאנו רואים שהוא עיקר הנסיון בדור הזה שרובם נעשו היום מאמינים כל כך בהגיון והטבע עד שמסלפים את דברי התורה הק'

ודבר ד' שיהיו מתאימים לפי ההגיון והטבע, ובזה בעוה"ר נופלים רוב הדור ואפילו בארזים נפלה שלהבת שהרבה אנשים מהיותר חשובים שבעם גם כן נכשלים בזה והוא ע"י שהתרגלו להאמין כל כך בכחי ועוצם ידי ובהשתדלות הטבע כאלו שהפרנסה תלויה בחריצות ההשתדלות, וכמו כן ההצלחה בחינוך ובשאר דברים תלוי ח"ו בידיעת המקצוע שהיא השכלת הגוים וכדו', והמגיפה נתפשטה בעם כל כך עד שכבר מגשמים ומסלפים כל התורה כולה והאמונה הפשוטה בד' שהוא העושה והמעשה את הכל, ועד כדי כך התפשט נגע זה בעם שכל דבר (אפילו בעניני אמונה) שאינו מתאים לפי ההגיון האנושי מסלפים אותו ולא מאמינים בו.

אמנם מזה עצמו שאנו רואים שעיקר הקליפה היום התגברה והתפשטה בדבר זה הרי זה מוכיח כמימרת הרה"ק מרוז"ן שבזה תלוי תקון האחרון והגאולה השלימה ועל זה נאמר שהעמיד חבקוק את כל התורה כולה על יסוד זה של תקות האמונה השלימה ועל כן יש להבין שזה מה שגורם עיכוב הגאולה השלימה שהיא תלויה בתקון השלם האחרון, ועל זה נאמר "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ד' וירחמהו" וגו' דהיינו שיעזבו המחשבות הללו שאפשר להבין את דרכי מחשבות ד' ית' אלא להאמין במה שכתוב בהמשך הפסוק "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי" וגו'.

ועל כן עלינו לבטל דעותינו והגיונו להנהיג ד' ית' ולא לנסות להבינו ולהסבירו ולקרבו לשכל האנושי הדל והמטופש, ועלינו לחזור להאמונה הפשוטה שהיתה נחלת בני ישראל בכל הדורות עד היום ולקבל כל הנהגתו ית' באמונה ובאהבה כראוי ולהאמין שכל מה שנדמה לנו בהיפוך הרי זה מפני קוצר שכלינו, והבוטח בד' אפילו נגד השכל עליו נאמר "ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קיונו לו ויושיענו וגו' נגילה ונשמחה בישועתו", ו"ר שנזכה לעמוד איתן בנסיון זה האחרון ולא להתפעל מכל מה שנראה לפי מראית העין בהיפוך מהאמת ודבר ד' והתורה הק' וחבי כמעט רגע עד שהשקר יפול ויתגלה האמת הברור ויבושו כל עובדי

^ט אמנם אברהם אבינו קיים את זה מעצמו אע"פ שהיה לפני מתן תורה שעדיין לא ניתנה מצות אנכי ד' אלקיך וגו' ולכן היה נחשב עבורו צדקה.

והנה אברהם אבינו הוסיף כאן לעשות עוד דבר שהוא הרבה יותר גדול מזה והוא שהוציא מלבו את הידיעה (שכבר ידע) כדי שיבטח בזה רק מצד אמונתו בד' לבד (אע"פ שהדבר מנוגד לטבעו ומזל), וזה דרגא גדולה מאד שאין ביד האדם הרגיל לעשותו אלא צדיקי ענקי עולם כאברהם אבינו וכיוצא בו (מה שאין כן שאר בני אדם יש להם לעשות כזכר להוסיף תמיד על הבנתם ולהאמין עוד יותר מזה כדי לקיים מצות האמונה כראוי וכ"ל).

וכן מובא מהבעש"ט שאמר על עצמו שאחרי כל מה שהוא השיג השגות אלקות ע"פ חכמתו ובינתו העמוקה עם כל זה הרי הוא נשאר עם אמונתו בבחינת פתי מאמין וכו' כלומר שהיה מאמין מכח אמונתו לבד כאילו איננו מבין כלל, וזה כמו שנתבאר על אברהם אבינו ע"ה שהוציא כל הידיעה וההשגה בלבו בשעה ועתים שרצה לפעול בלבו האמונה פשוטה.

ישראל אמונה לפני מתן תורה כי אם לא כן לא היה שייך לתת להם שום מצוה וגם מצות האמונה אי אפשר לצוות למי שאינו מאמין כי גם לזה לא יאמין ולא יקבל, ולכן סבירא להו שמצות אנכי ד' וגו' שהוא מצות האמונה היא הקדמה ותנאי שלפני מתן תורה ואינה ממנין התר"ג מצות, אבל שיטת הרמב"ם הוא שמצות אנכי ד' וגו' הוא כן א' מהתר"ג מצות, וכך נקטינן אנו כשיטת הרמב"ם.

אמנם לא מבוואר מהו באמת התשובה לטענת שאר הראשונים, ועל פי מה שנתבאר כאן יש לתרץ בס"ד שמצות האמונה שנתוסף לנו הוא כנאמר להוסיף תמיד למה שכבר משיג האדם בביתו ובזה יקיים מצות האמונה, וזה מה שהזכיר הפסוק אשר הוצאתיך מארץ מצרים היינו שמאחר שכבר ראיתם גילוי שכינה בשידוד המערכות בארץ מצרים וכמו שכתוב (דברים ד' ל"ה) אתה הראית "לדעת" כי ד' הוא האלקים אין עוד מלבדו, ולכן הנך כבר מוכרח להאמין בד' אמונה הכללית, אמנם בכדי לקיים מצות האמונה עליכם להוסיף תמיד להאמין במה שעדיין אינכם משיגים וכנ"ל נמצא שהרי זה מצוה שאין לה סוף וקצבה, ואש"ה בס"ד.

^י ויש לפרש ענין שאלת אברהם אבינו במה שאמר "ואנכי הולך ערירי" אע"פ שהיה לו הבטחה מאת ד' שיהיה לו זרע, בכל זאת מכיון שראה אברהם אבינו שהאצטגנוניות עדיין מראה שלא יוליד לכן חשב אברהם אבינו אולי קיים ד' ית' הבטחתו במה שעבדו אליעזר למד ממנו תורה ונעשה תלמידו ותלמיד נחשב כבן, (וזה מה שהזכיר בשאלתו בן משק ביתי וגו' ופירש רש"י שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים) ובא אברהם אבינו לבקש שיהיה בן שייצא ממנו (כי אז לא יהיה לו הפסק ואפילו אם ח"ו יסוט מהדרך תחזור התורה לבן בנו כמו שאמרו חז"ל שהתורה מחזרת על אכסניא שלה) ועל זה ענה לו ד' ית' והבטיח לו שיהיה לו בן שייצא ממעיו, ובזה כבר היה מספיק למלאות בקשת אברהם אבינו ע"ה.

^י ובזה יש לתרץ קושיא גדולה (שכבר הרחבנו במקום אחר גם בפרשת יתרו) לתרץ בכמה אנפי בס"ד, וכאן נביא רק מה שנתחדש עתה בענין זה) במה שישנו מחלוקת בראשונים אם מצות האמונה נחשבת א' מחשבון התר"ג מצות, שיש סוברים שאי אפשר לחשוב אותה ממנין התר"ג מצות שניתנו בסיני כי בהכרח שכבר היה לבני

פסל השקר וישמחו כל חוסי בו בגאולת עולם בב"א.

והנה מי שבכחו לבטל את שכלו ולהעמיד עצמו במצב של האמונה גם במה ששיגי הרי זה משובח אלא שאין דבר זה בכח כל אדם אלא מי שהוא בדרגה גדולה מאד שיכול להוציא מדעתו ההנחה הקדומה לו מכח השגתו ולהחזירו לאמונה פשוטה בבחינת פתי מאמין כמו שאמר הבעש"ט, וזה מה שמעיד הפסוק על אברהם אבינו ע"ה במה שכתוב והאמין בד' כלומר שביטל ידיעתו והשגתו ובחר להאמין בהענין מכח אמונתו בד' לבד כנ"ל.

(מתוך שיחת פ' לך לך תשע"ב)

"לא שאל לו אות" (רש"י ט"ו)

במה שכתוב בפסוק שבח על אברהם אבינו "והאמין בד'" וגו' פירש רש"י שהכוונה לומר שלא שאל לו אות על זאת (על הבטחה הזרע) ולא כמו שעשה על הבטחת הארץ שכן בקש אות ואמר במה אדע, ע"כ.

ויש להבין מהו הענין בבקשת האות שזה נחשב פגיעה באמונה וכשלא בקש נשתבח על אמונתו זאת, ואי אפשר לפרש כפשוטו שבקשת אות מראה על הסתפקותו אם ד' ית' יעמוד בדבורו ח"ו כי מי גדול באמונה יותר מאברהם אבינו ע"ה שמסר נפשו לשריפה על אמונתו בד', וכבר כתב הרמב"ן כאן שאין הוא אמינא לחשוב ח"ו שהיה חסר לאברהם אבינו איזה דרגה בהאמונה.

ויש לבאר הענין בדרך זה בס"ד, שאע"פ שהבטיח לו ד' ית' את ירושת הארץ בכל זאת תוכל ההבטחה להתבטל אם בניו יחטאו ח"ו ולא יהיו ראויים וכמבואר בחז"ל (ברכות ה: ומובא ברש"י בפסוק וירא יעקב וגו' ע"ש) שגם נבואה לטובה יוכל להתבטל ע"י גרמת החטא ושלכן פחד יעקב מעשיו (שיהרגו ח"ו) אע"פ שהקב"ה הבטיחו "והשבתיך אל האדמה" וגו' כי שמא גרם החטא.

אמנם הנה מצינו כמה פעמים בנביא שד' ית' אמר להנביא לעשות סימן ואות לדברי הנבואה שנאמר לו באיזה דבר מוחשי וזה היה כדי לחזק את הנבואה שלא תתבטל כמבואר במפרשים כי מאחר שנעשה איזה מעשה על ענין זה בעולם הזה הרי זה מוריד את הדבר כבר לעולם הזה ואז כבר אינו בטל כל כך בקל"ט וזה יש לומר שהיה כוונתו במה ששאל "במה אדע כי (סוף כל סוף) אירשנה" כי רצה לפעול בזה שלא

²⁰ כי משמאי מיהב יחי ומשקל לא שקלי, והנה הכלל בהבטחת נבואה הוא כך שנבואה לרעה ח"ו יכולה להתבטל בקל ע"י תשובה, ולגבי נבואה לטובה הכלל הוא כך שאם זה נבואה ליחיד יכולה להתבטל אפילו ע"י איזה חטא שהוא וקמו שמצינו ביעקב אבינו שהיה מפחד שמא נתמעטו זכיותיו ע"י כל החסדים שעשה אתו ד' ית' וגרם החטא לבטל הבטחת נבואתו, ואם זה נבואה לרבים אזי אינה מתבטלת בדרך כלל אפילו ע"י חטא, אמנם בכל זאת מצינו בנביא שעם כל זה ישנו חטא מסויים שיכול לבטל את הנבואה והוא על ידי שלא מוחים על עוברי עבירה וענין זה מבואר בפסוקים בנביא ובחז"ל.

²¹ ואין להקשות איך יתכן לבקש הבטחה שאפילו חטא לא יבטל ההבטחה הלא אדרבה יש לו לאדם לבקש דבר

יגרום חטא הבנים לבטל את ההבטחה כל כך בקל, ולכן רצה שד' ית' יעשה לו אות וסימן לחזק את ההבטחה.

והנה כמו כן כאן מה שאמר אברהם אבינו (לגבי בשורת הזרע) מה תתן לי ואנכי הולך עירי וגו' הוא מפני שראה באצטגנינות שלא יוליד על כן חשב שמא נתקיים ההבטחה (שקבל עד עתה על בניו) על ידי שנתן לו ד' ית' תלמידו הגדול אליעזר וכמו שנתבאר לעיל (הערה י"ב), ולכן הבטיחו ד' ית' עוד פעם ואמר לו "בנך אשר יצא ממעיך הוא יירשך" וכמבואר ברש"י.

והנה אע"פ שד' ית' נחמו ואמר אל תירא וגו', אמנם עדיין היה לו לאברהם אבינו לחשוש על העתיד שמא ח"ו יגרום החטא שתתבטל ההבטחה, ועל כן היה מקום לבקש שד' ית' יעשה לו אות וסימן שבכך יהיה בטוח (יותר) שתתקיים ההבטחה ולא יגרום החטא לבטלה²², ומה שלא בקש האות כאשר נאמר לו בפעם ראשונה בשורת הזרע יש לומר כי לא הרגיש שהוא ראוי לבקש כך מאת ד' כי די לו מה שהבטיח לו ד' ית' (כי גם זה היה בעיניו כמתנת חנם ואיך יעיז לבקש עוד) אמנם עתה שהקב"ה הסביר לו פנים ונתן לו להבין איך תהיה ישועתו לכן הרגיש בזה עת רצון והזדמנות טובה שייבקש עתה מד' ית' שיעשה לו אות כדי שיהיה יותר בטוח עם זה ולא יצטרך לפחד על להבא, ועל כן מה שלא בקש אות היה ממדת חסידותו של אברהם אבינו ועל זה כתוב ויחשבה לו צדקה²³.

ולפי זה יתפרש הלשון והאמין בד' כלומר שסמך עצמו על ד' והפקיד ההבטחה בידו ית' שיהיה בידו לעשות עמה כרצונו (ולא רצה להכריח ולחייב את ד' ית' כביכול לעמוד בהבטחתו) ובזה קיים אברהם אבינו הידור גדול במצות "תמים תהיה עם ד' אלקיך" שלא רצה לדאוג ולהבטיח לעצמו על העתיד אלא להשאיר הכל לד' ית' והוא לא ידע כלל איך יהיה לבסוף וזה שלימות היותר גדול במצוה זו, וזה כמו מי שמפקיד פקדונו ביד נפקד והוא מאמין בו והוא סומך עליו שלא יעשה לו עול.

ויש להוסיף עוד לפרש לשון ויחשבה לו צדקה שהרי זה דומה למה שמצינו לגבי משכונו של עני שאם קבל משכון כסות יום מצוה על המלוה להחזירו להלווה על משך היום ולהחזיקו רק בלילה, וכמו כן כסות לילה מחזיקו המלוה ביום וצריך להחזירו בלילה, ועל זה כתוב בפסוק (דברים כ"ד י"ג) ולך תהיה צדקה

שיגרום לו שיפחד מלחטוא, אך התשובה לזה הוא שהפחד שלו היה על אולי ח"ו יכשל בחטא קל כחוט השערה שאי אפשר ליזהר ממנה ובכל זאת על צדיק בדרגת אברהם אבינו ע"ה מקפידים גם על זה, ועל זה בקש האות.

²² אבל בהבטחת הארץ (בפסוקים הבאים) כן שאל אות, מכיון שזה היה נוגע לבניו ולכן לא רצה להתחסד על חשבונם ולכן רצה להבטיח עבורם שלא יתבטל ההבטחה (על כל פנים בקלות) אבל ד' ית' הקפיד על זה שגם בזה היה צריך להתחסד (וי"ל כי מכיון שזה נוגע לבניו שלו הרי זה כמו לעצמו).

²³ והנה בודאי שדרגתו של אברהם אבינו ע"ה ממש קשה לומר שזה מבוקש מכל א' וא', ועוד שהרי מי הוא

לפני אלקיך, והרי זה דומה ממש לכאן לפי מה שבארנו בס"ד כי המלוה שלוקח משכונ מבעל חובו הרי זה כדי להבטיח לעצמו שלא יקפחנו הלווה בלי לשלם לו הלוואתו, והנה כל זמן שהמשכונ בידו הרי הוא בוטח וסומך על המשכונ שיוכל לגבות משם חובו, אמנם כאשר המלוה מחזיר את הכסות להלווה במשך היום או הלילה באותה שעה אינו בטוח בממונו כי הלווה יכול לברוח עם המשכונ ולא יוכל לגבות חובו, ועל כן כשהמלוה מקיים המצוה להחזיר המשכונ מפני שכך ציוה ד' ית' הרי הוא עכשיו בוטח וסומך רק על ד' ית' והרי כאלו מפקיד המשכונ ביד ד' ית' וסומך על ד' ית' שיעשה בו כרצונו ית', ואת זה קורא הפסוק צדקה לפני ד' כמו שכתוב שם, וזה כמו שכתוב גם כאן אצל אברהם אבינו ע"ה ויחשבה לו צדקה ופירש רש"י וז"ל הקב"ה חשבה לאברם לזכות וצדקה על האמונה שהאמין בו, ואחרי זה מביא רש"י ד"א שזה קאי על מה שלא שאל לו אות ועל זה נאמר ויחשבה לו צדקה, ולהאמור יתפרשו ב' הפירושים יחד כפירוש א' שזה שלא שאל אות הוא האמונה שהאמין בו ית' ועל זה האומר הפסוק ויחשבה לו צדקה ע"ד שנתבאר, ופירוש זה הוא כפ"פ בס"ד.

ויש ללמוד מזה דרך הבטחון והאמונה למי שרוצה להתקרב יותר לד' כי הנה על ידי קיום מצות תמים תהיה האדם נעשה חלקו עם ד' כמו שכתב רש"י שם (כשתקיים מצות תמים תהיה וגו') ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שבא עליך קבל בתמימות אז תהיה עמו ולחלקו, ע"כ, ולפי זה יש להבין שכל מה שהאדם מהדר יותר במצות תמים תהיה נהיה יותר קרוב לד' ויהיה חלקו עם ד' ית', ואיך ידע האדם במה ואיך להדר במצות תמים תהיה וגו', על זה יש לו ללמוד מהאבות הק' כמו דאיתא בתנא דבי אליהו שחייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, ופירוש "למעשי" אבותי היינו למעשיהם שמספר לנו התורה הק' עליהם, כי להגיע למעשיהם בעצם לא שייך כלל אלא למה שכתוב מפורש בתורה הק', וזה הטעם שהתורה מספרת לנו את כל אלה כדי שנלמד מזה איך יתנהג האדם אם רוצה להתקרב יותר לד' ולדרכי אבות הק'.

וענין זה הוא מוסר השכל להבין המצב שלנו היום שכל מהלך העולם היום הוא בהיפוך מכל מה שנתבאר לעיל ויום ולילה לא ישבותו מלדאוג דאגת מחר ולזמן רחוק שעל זה אמרו

זה שעמד בסוד ד' לדעת ולהשיג דרגת האבות הק' שיוכל להשתוקק אליה, אלא יש לומר הכוונה בדברי התנא דבי אליהו שכל מה שכתוב בתורה הק' מדרגת אבות הק' היינו לכל א' וא' לפי מה שהוא מבין ומשיג מתוך דברי התורה הק' כך לפי דרגה זו מבוקש גם ממנו, וכל מי שהוא עולה בדרגה יותר גדולה וגבוהה ברוחניות הרי הוא זוכה להשיג יותר בדברי התורה הק', וממילא אז מתבקש ממנו דרגה עוד יותר גבוהה וכן הוא תמיד שלפי חכמתו והשגתו של אדם עליו לשאוף ולהשתוקק להגיע בכדי שלא תהיה חכמתו מרובה ממעשיו, וכמבואר בפירוש ר' יונה על אבות שבזה יוצא האדם מגדר חכמתו מרובה ממעשיו, כשהוא מתגעגע ומשתוקק ומקבל על עצמו להגיע לכל מה שמשגי ע"ש.

במחיצתן ובמחיצת הקב"ה להנות מזיו השכינה בעגלא ובזמן קריב אכ"ר.
(מתוך שיחת ליל ו' פ' לך תשע"ג)

לעתיד לבוא יש לו ללמוד מדרכי אבינו אברהם ולילך בדרכיו ואז יגיעו מעשיו למעשי אבות ויהיה חלקינו עמהם לעולם הבא לישוב

חז"ל מי שיש לו מה לאכול היום ודואג ואומר מה נאכל למחר הרי הוא מקטני אמנה, על כל פנים הרוצה שיהיה חלקו עם ד' בין היום ובין

אוצר התפלה

מתוך ספר כחה של תפלה

פרק יא - אות ב - אופן אמירת הווידי וגודל מעלתה

החסידות כבתחלתה (הובא בנ"א פ' ח"י שרה) ובפרט בתפלה שצריכין חזוק בכל כחו תמיד כדאיתא (ברכות לב: וברש"י שם) ומכל שכן בווידי שזה נגד טבעו של האדם וחומר להתוודות ולהאשים את עצמו על כל דבר לכן החומר משכחו ומקררו בטבע ועל כן צריך האדם לעורר את עצמו תמיד מחדש בענין זה ולשהות קצת ליישב דעתו לפני התחלת אמירת הווידי וכמו שכתב בספר יש נוחלין (לגבי כל הברכות הובא בפרק י' אות ג' ושם בהערה קסט) שזהו העצה כדי לעורר הרגשיו ואז יהיה לו סיעתא דשמיא לעשותם כראוי, ואע"פ שבכל ענין שצריך שימת לב יש לנהוג כן בכל זאת בעניני תפלה אי אפשר לקיימה כלל אם לא יעבוד עם לבו לעורר אותו תמיד וכמו שנקראת התפלה עבודה שבלב.

גדולים נעשים להאדם ע"י אמירת הווידי (כמבואר מפי ספרים וסופרים) לא היה מזלזל או מדלג אף פעם, והמדקדקין היו נוהגין כשהיה סבה שלא נאמר בבית הכנסת תחנון מפני חתן וכדו' היו מהדרין לאמרו במנין אחר מפני שידעו להעריך ההפסד הגדול ע"י העדר האמירה, (ומה שהיו צדיקים שהיו מקלין בכל מיני סבות וכמו הילולא צדיקים וכדו' היה להם איזה ענין בזה לפי גודל דרגתם ועל פי סודות הענינים מה שהי' שייך להם לפי גודל דרגתם אבל לסתם בני אדם הרי זה חסרון לא יוכל להמנות בפרט למי שיועד סודן ותקונן של הדברים האלו), ועל כן צריך לומר הווידי במתינות ולעמוד ולהתבונן בכל מלה קצת ולכוון אשמנו שאני באמת מכיר ואני מודה ומתוודה שאני אשם וכן בגדנו וכו' וכשיאמר זה קצת בהתבוננות ישיג כל הרוח הנזכר מלבד ענין התשובה וכפרת עוונותיו.

וכמו כן יש להעיר בענין אמירת וידי אשמנו וכו' שטעות גדולה והפסד גדול לאמרו במהירות, ראשית הרי זה זלזול נורא ח"ו לבקש סליחה וכפרה באופן כזה אפילו ממלך בשר ודם ואפילו לפייס את חברו שחטא כנגדו באופן כזה הרי זה זלזול ופגיעה שאינה מן הכבוד ודרך ארץ כלל ובוודאי שלא יסלח לו באופן בקשה כזאת ולא די שלא יסלח אלא אדרבה פיוס כזה יגדיל כעסו יותר עליו יותר מעצם החטא שחטא כנגדו כי בשעת החטא בוודאי היה איזה סבה שהיה חברו כועס עליו ולא עמד בניסיון של כבישת יצרו וכעסו ולכן נכשל במה שחטא נגדו, משא"כ פיוס כזה שאינו בשעת כעס או קנאה הרי זה מראה שבאמת מזלזל בו שאם לא כן היה מפייסו באופן יותר מכובד ואם כן בוודאי פשוט שזה פגיעה הרבה יותר גדולה מעצם החטא ואם כן מכל שכן איך לא יתבייש האדם לדבר כך לפני מלך מלכי המלכים¹¹ ואחרי שיתבונן האדם קצת בזה לא יידע איפה להחביא את עצמו מבושה על זאת [ובפרט שבדור שפל זה אנו צריכים לומר וידי יותר מבכל הדורות וא"כ איך אנו יכולים למהר].

עכ"פ תמצית הענין הוא שצריך לשים את עצמו ולבו לתוך המצב שמזכיר בתיבות התפלה ולעורר רגשיו לבו לזה וכל זה כלול ג"כ במאמר הבעש"ט הק' הנ"ל "בא אתה וכל ביתך אל התיבה" ליכנס לתוך התיבה של תורה ותפלה כלומר להכניס עצמך ולבך להמצב כאילו אתה נמצא בתוך התיבה ממש שיהיה התיבה הזאת מקיף אותך ואת לבך לגמרי ואז האדם מקבל השפעה רוחנית גדולה מכל תיבה ותיבה ומהאור שלה לפי שתלויים בכל תיבה ואות של התורה ותפלה אורות ועולמות גבוהים ורמים וכמו שיתבאר עוד בפרק הבא.

וייש לדעת שאפילו אחרי שהאדם שם לבו לכל הנזכר ואומר את הווידי בצורה הנכונה בכל זאת מטבע החומר של האדם שלאחר שהוא מתרגל לעשות איזה דבר הרי החומר מתחיל לשכוח את ההתרגשות שבדבר וגורם להאדם לעשות את הדבר כמצות אנשים מלומדה ואפילו אם יכוון כל מה שכוון בתחלה בכל זאת תוך עומק הלב מתהווה שינוי וקריירות ולפעמים אין זה מורגש אצל האדם מכיון שבחיצוניות מחשבתו הרי הוא מכוון כמקודם בכל זאת תוך עומק פנימיות לבו משתנה וזהו שכתוב בחובות הלבבות אין חוזק

ושנית אם היה האדם יודע ומתבונן כמה אפשר להרויח מאמירת הווידי אם יגיד אותו בכוונה ובמתינות, חוץ ממה שמחויב להתוודות על עוונותיו כמו שכתב הרמב"ם בהל' תשובה (פ"א הל' א') שהיא מצות עשה מן התורה להתוודות על חטא וזה מתנאי התשובה הרי בנוסף לזה אם היה האדם יודע איזה תקונים

הגליון השבוע נתנדב ע"י ידידנו הרה"ח ר' אלי' משולם פייש לאנדא שלי"ט א
לרגל הולדת בתו תחי' הקב"ה יעזור שיזכו לגדלה לבעל תורה לחופה ולמעשים טובים
זכות זיכוי הרבים וזכותו של מורנו הרב זצוק"ל יעמוד לו ולכל משפחתו להתברך בכל מיילי דמויטב ברוחניות ובגשמיות אכ"ר

חנם ונקמה ונטירה וכל המסתעף (וכן היה לו שלום בית וכו'), ובזה יש להבין שמכיון שזה (כלומר מה שמאשים אחרים ולא עצמו בכל דבר) השורש של רוב חטאיו של האדם לכן אנו שבים בתשובה על זה ואנו מודים ומתוודים ואומרים אשמנו, כלומר אנחנו כן אשמים על הכל ואנו מבטלים ומכחישים מה שכל הזמן אמרנו שזה אשם וזה אשם וכו' אלא יודעים אנו בהכרה שלימה ובאמונה שלימה שאכן אשמים אנו על הכל ולא אחר, וכשהאדם ישתדל להתעמק קצת בהשכל ודעת להבין מה שמוציא מפיו איך שמאשים את עצמו על כל הבא עליו ע"י זה יקנה מדת ההכנעה מאד וכבר לא יריב ולא יתרגז ולא יקפיד על שום בן אדם על מה שעשה לו או זלזל בכבודו שהרי הודה בפיו שהוא אשם בכל מפני חטאתו וגם זה ימנעו מלחטוא עוד פעם מכיון שיזכור כמה התמרמר והתוודה על כשלונו.

[ובדרך אגב יש לעורר על ענין שנכשלים בו רבים בלי שימת לב והוא בענין אמירת ה"ג מדות (שאומרים אחר הווידי לפי נוסח ספרד) שאין יודעים גודל החיוב להפסיק בין ב' הווי"ת של התחלת ה"ג מדות וכמו שהטעמים עשו הפסק בין אלו ב' השמות ובהרי הק' מזהיר על זה מאד וכן כתב בחסד לאלפים לבעל הפלא יועץ סי' קל"א אות ט' ובכף החיים שם אות כ'].¹²

בין בגשמיות ובין ברוחניות וכן יש כל מיני סבות ומקרים שהאדם בטבעו מאשים אותם על מצבו שנדמה לו שבגלל סבה זו או אדם זה וכדומה הרי הוא מפסיד וסובל ולולי זאת היה יכול להצליח כפי רצונו ודמיונו בין בגשמיות ובין ברוחניות וע"י זה הרי האדם מקדיש רוב זמנו ולבו ללחום נגד כל הדברים האלו בכדי להקל על עצמו ולהגיע להצלחתו הרצויה לפניו ונדמה לו שברגע שיגיע לזה זה יוציאנו לחירות מכל ואז יעלה ויצמח כגן רטוב.

אבל באמת כל זה הוא דמיון שוא כי האדם לא יכול לעזור לעצמו כלום כי רק מה שנגזר עליו משמים יגיע לו לא פחות ולא יותר ושום אדם ושום סבה לא יכול לא לגרוע ולא להוסיף לו כלום כמבואר כל זה בספרי מוסר (ונתבאר אצלנו בס"ד בארוכה וקצרה בכמה וכמה מקומות) ומי שאינו מכיר ומודה בזה הרי זה ח"ו כפירה גמורה בה"ג עיקרים כמבואר, אבל סוף סוף החומר וטבע האדם מושך אותו בעל כרחו לכפירה הזאת ולכן הוא טרוד יום ולילה להאשים סבות ואנשים אחרים ושוכח לגמרי שרק הוא בעצמו וחטאיו אשמים בכל מה שקורה לו בין ע"י סבות בין ע"י אנשים המציעים אותו ואם היה זוכר זאת בכל עת לא היה כועס יום ולילה והיה שמח בחלקו ואז היה לבו ומחו פנוים לעבודת ד' ית' ולתורתו ומצוותיו תמיד והיה ניצול מעבירות החמורות של כעס וקנאה ושנאת

¹¹ וז"ל הרא"ש (ארחות חיים סי' ל"ו), כוון בתפלתך כי התפלה היא עבודת הלב ואם בנך ידבר לך ולא מלבו הלא יחר לך ומה תעשה טיפה סרוחה לפני מלכו של עולם ומה טוב לבקש סליחה על אמרך סלח לנו בלא כוונה עכ"ל.

¹² ועיין מה שכתב במדבר קדמות בשם גורי האר"י ז"ל שאם אומרים נפילת אפים בכוונה (מסתמא הכוונה על מזמור ל"ה כפי נוסח ספרד) מרויח בזה ז' מעלות א) נעשה בריה חדשה ב) נותנים לו כח ללחום עם היצר הרע ג) יוסיף שכל בתורה ד) יוסיף בדביקות בד' ה) זוכה למסלה כמו שאמר הכתוב אשרי אדם עוז לו בך מסלות בלבבם ו) יושפע שפע לשכינה ז) אם יזדמן לו איזה חטא ממקרים אותו בעולם הזה [ועיין ברבינו בחיי פרשת קרח על הפסוק ויפלו על פניהם (במדבר ט"ז כב) שביאר בארוכה כל ענין נפילת אפים ע"ד הפשט].

¹³ וראוי לעורר פרט אחד חשוב בענין הנוסח של הווידי בתיבת אשמנו שיש להתבונן בפירושו על מה זה קאי כי בפשטות הוה ליה למימר ולפרט במה אשמנו וכשאומרים סתם אשמים אנחנו אין לה משמעות עד שמוסיפין לפרש על מה ובמה ואם כן איך אומרים סתם אשמנו בלי לפרש, ועלה בדתית בס"ד שיש לפרשו כך הדנה רוב או כל ימי של האדם הוא כעס ומכאובים נגד בני אדם שנדמה לו שהם גרמו או גורמים לו נזק והפרעות בכל מיני ענינים